

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
MERENKULUN KOULUTUSOHJELMA

Jan Tarpila

KÄSITYKSET MERIMIESAMMATISTA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences
Merenkulun koulutusohjelma

TARPILA, JAN MARKUS
Opinnäytetyö
Työn ohjaaja
Toimeksiantaja
Joulukuu 2010
Avainsanat

Käsitykset merimiesammattista
53 sivua + 11 liitesivua
Timo Alava
KyAMK, merenkulun yksikkö

merimiehet, merenkulku, ammatit, kyselytutkimus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia opiskelijoiden käsityksiä merimiehen ammattista sekä odotuksia merenkulkualasta. Työssä tutkittuja opiskelijoiden odotuksia ja käsityksiä verrattiin samassa työssä kartoitettuihin alalla olevien sekä muun väestön mielipiteisiin ja tekijän ennako-odotuksiin. Opiskelijat, alalla olevat ja muu väestö muodostivat työn kolme vertailuryhmää.

Tutkimusmenetelmien selkärankana toimivat haastattelut sekä kyselyt, joiden tekniikka muistutti mielipidemittauksista tuttua skaalamaista vastausmuotoa. Jokainen kysymys oli tarkkaan suunniteltu, jotta saatuja tuloksia voisi luontevasti vertailla toisiinsa sekä työn alkuteoriaan. Ilmeni, että vertailuryhmillä on poikkeavia ja yllätyksellisiä alaan liittyviä käsityksiä ja odotuksia. Kyselyn tulokset muodostivat eräänlaisen pienoismallin alaan liittyvistä käsityksistä nykyhetkellä.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu voi hyödyntää tutkimusta esimerkiksi rekrytointimenetelmiensä parantamiseen tai työkaluna pohtiakseen keinoja säilyttää opiskelijoiden mielenkiinto alaan. Tutkimus auttaa myös merenkulun opiskelijoita muodostamaan realistisempia käsityksiä sekä alasta että ammatista ja tarjoaa hyödyllistä tietoa alasta esimerkiksi alan ammattilaisille tai alasta kiinnostuneille.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences
Degree Programme in Marine Technology

TARPILA JAN MARKUS
Bachelor's Thesis
Supervisor
Commissioned by
December 2010
Keywords

Maritime Students' Perceptions of Work Onboard
53 pages + 11 pages of appendices
Timo Alava
Seafaring and Logistics Department of KyAMK UAS
maritime, students, perceptions, expectations, work
onboard

The purpose of this thesis was to examine the students' expectations of working at sea, and this was achieved via questionnaires and interviews. The design of said questionnaires reminded the style of scale response formats often found in opinion polls. The results were then compared to each other in order to reach an understanding of students' expectations in comparison to those already at work and to the population onshore. As the type of work done by seamen is often quite unknown for those who do not work in the same field, one might imagine that land based opinions affect the expectations of those who are about to start their studies.

This thesis was commissioned by Kymenlaakso University of Applied Sciences, thus this thesis can be used to streamline recruitment policies and adverts, for example by improving website content, and as a tool to help consider means to keep students' interest in their chosen field.

This thesis also gives a collection of perceptions and realities relating to the field. The study contains quite a large variety of information relating to expectations and views of the field, thus it can be used to view the subject and make independent conclusions, for example relating to perceptions of safety on board. The achieved results were interesting and some of them might be considered quite different to what one might expect. The conclusions were based on these results.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUSMENETELMÄT	5
2.1 Kvalitatiivinen tutkimus	5
2.2 Validiteetti	6
2.3 Reliabiliteetti.....	6
2.4 Tehokkuus.....	6
2.5 Tietosuoja.....	7
2.6 Perusjoukon määrittäminen.....	7
2.7 Kyselylomake	7
2.7.1 Likertin menetelmä.....	8
2.7.2 Semanttinen differentiaali	8
3 TEORIA	8
3.1 Oma kokemus.....	9
3.2 Medialähteet	11
3.2.1 Keskustelupalstat.....	12
3.2.2 Opiskelijahaastattelut.....	15
3.2.3 Muut lehti- ja nettilähteet.....	16
3.3 Opinnäytetyöt.....	17
3.4 Teorian yhteenveto	19
4 TUTKIMUS	20
4.1 Kyselylomakkeen kysymykset	20
4.2 Haastattelukysymykset ja metodit	21
4.3 Käsitteet	21
4.4 Opiskelijoiden vastaukset.....	23
4.5 Päätelmät opiskelijoiden vastauksista	24
4.6 Alalla olevien vastaukset.....	30
4.7 Päätelmät alalla olevien vastauksista	31
4.10 Haastattelut.....	43
4.11 Haastattelujen tulokset.....	43
5 PÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO	49
LÄHTEET	52
LIITTEET	54

Liite 1. Viestiketjut, FCBSforum

Liite 2. Kyselylomake (suomenkielinen sekä ruotsinkielinen)

Liite 3. Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Idea tämän opinnäytetyön aiheen valintaan sai alkunsa oman kokemuksen karttuessa ja lukuisten keskustelujen siivittämänä. Opiskelujen myötä ja opintotovereiden edetessä työelämään, kohdattujen vaikeuksien, pohdintojen ja keskustelujen pohjalta syntyi ajatus tutkia käsityksiä merimiesammattista. Varsin usein olen huomannut myös ns. siviilien tai muun väestön lähes täydellisen tietämättömyyden merimiesten ammattista tai siitä, mitä merimiehet oikein laivalla tekevät.

Moni on varmasti tottunut jokseenkin stereotyyppisiin kuvauksiin merimiehistä ja laivaelämästä, eri medioiden (kuten esimerkiksi elokuvien, sarjakuvien, uutisoinnin tai vaikkapa iltapäivälehtien) kuvauksiin merimiehistä ja heidän romantisoidusta elämästään. Nämä stereotyyppit yhdessä moninaisten merimiestarinoiden kanssa synnyttävät eittämättä jonkinlaisen luulon laivaelämästä. Juuri nämä stereotyyppit antoivat minulle aiheen, joka myöhemmin kypsyi lopulliseen muotoonsa tutkimukseksi opiskelijoiden odotuksista merimieselämää kohtaan ja niiden paikkansapitävyydestä.

Alkuperäisen aiheen ydin oli merimiehiin liittyvät stereotyyppit ja aihe kasvoi lopulliseen muotoonsa keskusteluissa ohjaavan opettajan kanssa todettuamme, että moinen aihe olisi varsin massiivinen projekti otettavaksi pelkäksi opinnäytetyön aiheeksi, se olisi enemmänkin romaanin aihe.

Tämä tutkimus kuitenkin sivuaa aihetta siinä mielessä, että tarkoitus on laatia myös muulle väestölle kysely, mikä mahdollistaa sen, että voi verrata opiskelijoiden odotuksia muun väestön käsityksiin. Aihe oli kuitenkin rajattava skaalaltaan käsiteltävään määrään haastatteluja sekä kyselyitä, sillä syvälinen tutkimus saattaisi viedä useampia vuosia.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena ja tarkoituksena on vastata kysymyksiin opiskelijoiden odotuksista ja niiden täyttymisestä kokemuksen karttuessa aikana, jolloin esimerkiksi maahanmuuttoon liittyvät käsitykset ja stereotyyppit ovat olleet

esillä keskusteluissa. Onko opiskelijoiden alkutaival stereotyyppisen perusajatuksen hallitsema vai realiteetteihin pohjautuvaa verrattuna esimerkiksi alalla ilmeneviin ongelma-kohtiin? Tarkoitus on myös kartoittaa muun väestön käsitystä merimiehistä ammatteineen.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Koska tämän opinnäytetyön tutkimuksen peruspilarina ovat kyselyt ja haastattelut, on tutkimusmenetelmillä varsin voimakas vaikutus itse työn paikkansapitävyyteen.

Jotta tulosten validiteetti (pätevyys), reliabiliteetti (luotettavuus), tehokkuus, tietosuoja ja hyöty täyttyisivät, tulee tutkimusmateriaalin olla tarkasti harkittu ja selvitetty avoimesti. Näin täyttyisivät hyvän tutkimuksen perusvaatimukset. /1, 6./

2.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen (laadullinen) menetelmä on yleisesti käytetty menetelmä, joka tähtää teorianmuodostukseen. Pyrkimyksenä on tällöin saada yksittäisistä tutkimustuloksista eräänlainen yleistys, joka mahdollistaa kulloinkin tutkittavassa asiassa esiintyvien ilmiöiden selittämisen, ymmärtämisen, tunnistamisen ja ehkä jopa ennakoimisen. Tämä menetelmä sopiikin mainiosti tutkimuksiin, jotka liittyvät ihmisiin /2, 39/ (tässä tapauksessa merimiehiin/opiskelijoihin) ja heidän käsityksiinsä ja kokemuksiinsa. Menetelmä vastaa kysymyksiin kuten miksi, miten tai millainen, suppeasta harkinnanvaraisesti kootusta näytteestä /1, 6/. Nimitystä ”laadullinen menetelmä” voisi kritisoida harhaanjohtavuudesta pehmeämpänä tai vähemmän tieteellisenä verrattuna kovaan kvantitatiiviseen menetelmään /3/. Saavuttaako mikään tutkimus kokonaisvaltaista ja täydellistä syvällistä käsitystä tutkitusta asiasta, onkin kyseenalaista.

2.2 Validiteetti

Tutkimuksen pätevyys syntyy kysely- ja haastattelupohjien tarkoin harkitusta laatimisesta ja asiassa pysymisestä. Kysymyksien laajuus ja sisältö tulee rajata niin, että ne mittaavat asianmukaisia aiheita. Kysymykset löytyvät tämän työn liitteestä 2 (suomenkielisinä sekä ruotsinkielisinä). Kysymykset on myös syytä laatia niin, että vastaaja pystyy antamaan jonkinlaisen vastauksen, vaikka ei olisi aivan varma asian todellisesta laidasta. Koska työn tavoitteena ovat odotukset ja käsitykset, on ensiarvoisen tärkeää, että saadaan jonkinlaisia vastauksia neutraalien sijaan. On myös huomioitava kysymysten selkeys, sillä epäselvään kysymykseen on mahdotonta odottaa selkeitä vastauksia. /1, 13./

2.3 Reliabiliteetti

Tutkimuksen luotettavuus nojaa kysymysten asetteluun ja tyyliin, jotta toistettuna sama tutkimus tuottaisi samankaltaisia tuloksia, elleivät olosuhteet vahvasti muutu suuntaan tai toiseen. Tämän työn tutkimus perustuu otantaan, eli harkinnanvaraisesti koottu ja rakennettu näyte tietyn ryhmän edustajista, jotka muodostavat eräänlaisen pienoismallin koko ryhmästä. /1, 53./ Täydellisen ryhmän tutkiminen tässä tapauksessa oli mahdotonta laajan skaalan vuoksi (väestön mielipiteet, kaikkien koulujen eri vuosiluokkien opiskelijat ja jo työelämään ehtineet).

2.4 Tehokkuus

Kyselyitten ja haastattelujen tehokkuus syntyy hyödyn ja kustannusten yhdistelmästä /1, 11/, tässä tapauksessa hyödystä ja ajankäytöstä kustannuksena. Tarkoitus ei suinkaan ole tutkia massiivista määrää väestön mielipiteitä opiskelijan kustannuksella, vaan rajattu määrä järkevän aikataulun pitämiseksi. Itse kyselylomakkeiden ja haastattelun sisältö tulee rajata sellaiseen määrään relevantteja kysymyksiä, että vastaajien mielenkiinto säilyy ja lomakkeen täyttöön ei uhraudu turhan pitkää aikaa /1, 13/.

2.5 Tietosuoja

Tämän työn haastattelut sekä kyselyt tulevat olemaan anonyymejä sekä täysin luottamuksellisia, jotta kenenkään tietyn henkilön ei voida osoittaa vastanneen kyselyyn tai haastatteluun /1, 53/. Tämä johtuu siitä, että osa kysymyksistä saattaisi olla haitallisia vastaajalle aseman tai muun syyn johdosta ja näin ollen estää henkilöä vastaamasta tarkoituksenmukaisesti.

2.6 Perusjoukon määrittäminen

Koska kyselyjen pohjana on otantatyypinen kvalitatiivinen tutkimus, tulee perusjoukko määrittää asianmukaisesti. Tämän työn tarkoitus on eräänlaisen stereotypian ja vallitsevan käsityksen tutkiminen, joten esimerkiksi yksittäisten opiskelijoiden haastattelu olisi harhaanjohtavaa. Sen sijaan henkilöiden, jotka toimivat opiskelijoiden läheisyydessä (kuten opettajat, harjoitteluvastaavat laivoilla), yksittäinen haastattelu onkin erittäin tärkeä. Siksi perusjoukoksi valitaan ryhmä alkutaipaleella olevia opiskelijoita tai edenneitä/valmistuneita opiskelijoita, muuta väestöä ja jo työelämässä olevia /1, 7/. Yksittäisten haastattelujen perusjoukko tulee olemaan opettajat ja/tai jo alalla olevat ihmiset, joilla on kokemusta alasta, harjoittelijoista ja uransa alkutaipaleella olevista merityöläisistä (esimerkiksi harjoitteluvastaavat sopisivat hyvin tähän joukkoon).

2.7 Kyselylomake

Kyselylomake on tämän työn perustana. Itse lomake on suunniteltava tavalla, joka houkuttelee vastaamaan kysymyksiin, eli siisti ja selkeä kokonaisuus vaikeusasteeltaan etenevillä kysymyksillä on tärkeä.

Kysymykset ovat pääasiassa suljettuja tai sekamuotoisia helpon vastattavuuden ja tilastoinnin vuoksi. Kyselyn alkupään kysymykset ovatkin juuri tällaisia, sillä joitakin varsin yksinkertaisia asioita olisi varsin turhaa kysyä monimutkaisemmalla

menetelmällä (esimerkiksi vastaajan asema). Myöhemmän vaiheen kysymykset ovat Likertin/Osgoodin menetelmällä toteutettuja mielipidemittauksia.

2.7.1 Likertin menetelmä

Likertin menetelmä on amerikkalaisen psykologin Rensis Likertin (1903-1981) kehittämä asenneasteikko, joka järjestää vastaajat "samanmielisyyden" määrän mukaan. Pistemäärät vaihtelevat yleensä 1:stä 7:ään, riippuen siitä, kuinka tarkkaan tutkija haluaa määritellä asenteita. Joissain tapauksissa tutkija jättää epävarman vastausvaihtoehdon pois, ja näin ollen tavallaan pakottaa vastaajaan ottamaan kantaa kysytyyn asiaan. /4./ Valitsin juuri samasta syystä 4-asteisen vaihtoehdon, jotta välttyisin neutraaleilta vastauksilta.

2.7.2 Semanttinen differentiaali

Osgoodin menetelmä on usein mielipidemittauksista tuttu semanttiseen differentiaaliin perustuva kyselymuoto, joka ulkomuodoltaan muistuttaa Likertin asteikkoa. Menetelmän kehitti amerikkalainen psykologi Charles E. Osgood (1916 –1991) alun perin mittaamaan sanojen piileviä (konnotatiivisia) merkityksiä. Menetelmässä pyydetään ihmisiä reagoimaan vastapareina oleviin ärsykkeisiin, kuten esimerkiksi KAUNIS - - - RUMA. Periaatteessa vastinpareiksi voisi siis valita mitä tahansa saman dimension ääripäitä, vaikkakin joitakin vastinpareja on varsin hankala löytää (esimerkiksi mikä on luotaantyöntävän vastakohta?). Tärkeää on kuitenkin pysytellä helposti ymmärrettävissä termeissä ja välttää ammattisanastoa, jonka merkitys olisi tuttu vain tietyille ryhmälle. /5./

3 TEORIA

Tämän tyypisellä tutkimuksella, jota tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tehdä, on oltava jonkinlainen alkuteoria, johon tutkimus perustuu. Alustavan teoriaosuuden tutkimus perustuu suurimmaksi osaksi alustaviin keskusteluihin, keskustelupalstoihin,

muihin medialähteisiin (kuten artikkelit, oppilaitosten haastattelut) ja ennen kaikkea omiin kokemuksiini ja havaintoihini kokemusten karttuessa. Teoriapohja perustuu ongelma-kohtiin, joihin merimiehet törmäävät elämässään, maapuolen ihmisten käsityksiin ja luuloihin (näin ollen myös varmasti aloittelevien opiskelijoiden odotuksiin) joita on eri lähteiden kautta mahdollista selvittää. Tarkoituksena on verrata alustavaa teoriaa tutkimuksen tuloksiin, ja näin ollen muodostaa käsitys siitä, ovatko teoriassa esiintyneet käsitykset lähellä reaalityilannetta.

3.1 Oma kokemus

Alaa valittaessa ovat omat kokemukset ja käsitykset avainasemassa ja viihtyvyyden ja työmotivaation perustana. Itse saatan sikäli olla tyytyväinen pohjatyöhöni alaa valittaessa, että olin siitä onnekkas asemassa, että ystäväpiiristäni löytyi muutama alalla oleva. Toisekseen olen enimmäkseen tehnyt vuorotyötä useampia vuosia ennen hakeutumistani alalle, ja siksi vuorotyön luonne ei sinänsä ollut ongelma.

Vaikka jo kokeneet ystäväni eivät varsinaisesti varoitelleet, saati sitten kovin paljon kannustaneetkaan alalle siirtymiseen, olivat erilaiset merimiestarinat varsin kiinnostavia, ja antoivat minullekin ehkäpä hieman romantisoitun kuvan alasta. Merimiestarinoilla (siinä missä muillakin tarinoilla on viehätöksensä) on se erikoinen piirre, että ne tapahtuvat yleensä ympäristössä, jonne maapuolen ihmiset eivät pääse kokemaan, ja siksi ne luovat oivan pohjan romantisoivalle mielikuvitukselle. Voisi tietysti väittää, että eipä sitä moni mukaan muihin työpaikkoihin näe, mutta voisin kuvitella suurimman osan väestöstä tietävän ainakin suurin piirtein, miltä vaikkapa toimisto, varasto tai tehdashalli näyttää tai miten se toimii.

Loppujen lopuksi melko moni asia yllätti omalla alkutaipaleellani. Vaikka monetkaan näistä asioista ei olleet suuria yllätyksiä, voisin kuvitella vastaavien asioiden pyörivän monien muidenkin aloittelevien merimiesten mielissä tai jopa romuttavan toiveita.

Laivojen miehistön vähyys lienee nykypäivänä totisinta totta ja seikka, joka usein varsin paljon vaikuttaa työyhteisöön ja sen jaksamiseen. Minulle tuli melko

yllätyksenä esimerkiksi se, että joillakin pienimmillä laivoilla miehistön koko saattaa olla vain kokki, kapteeni, (yli)perämies, 2 kansimiestä ja konepäällikkö. Tämä vähyys usein vaikuttaa ylitöiden määrään, kiireisiin aikatauluihin ja yleiseen ilmapiiriin. On selvää, että väsyneen ja stressaantuneen ihmisten sosiaaliset taidot eivät ole parhaimmillaan. Siitä huolimatta, että minulla oli erilaisista vuorotöistä kokemusta, tuli päivien pitkittyminen ja väsymys pienoisenä yllätyksenä. Työpäivät saattavat helpostikin ylittää 12 tuntia, varsin erilaisissa ongelma- tai poikkeustilanteissa myös vahtihenkilökunnalla, jolloin unen määrä saattaa jäädä varsin lyhyeksi tai jakautua moneen lyhyehköön jaksoon. Onnettomuustutkimuskeskuksen tutkimuksessa /6, 13/ väsymyksen syistä ja yleisyydestä todettiin lopputuloksessa, että 17 % oli nukahtanut kesken vahdin, 40 % oli ollut vähällä nukahtaa ja 20 % oli kokenut joutuneensa läheltä piti tilanteeseen väsymyksen johdosta. Noinkin suuret lukemat ovat mielestäni yllättäviä, vaikka kokemusta on jo jonkin verran karttunut.

Palkkaus ilmeni alustavien keskustelujen ohessa varsin usein ongelmakohtaksi. Palkan koettiin jääneen jälkeen muista ammateista, tai vähintäänkin se oli jossain määrin epäoikeudenmukainen nähden menetettyyn vapaa-aikaan, vastuuseen, työpaikalla asumiseen ja takuupalkkajärjestelmään (jolloin saattaa kuulua kymmeniä tunteja ylitöitä peruspalkkaan!). Oma kokemukseni puoltaa tätä, sillä koin ansaitsevani maissa lähes samansuuruisen määrän huolimatta siitä, että veroprosentti on erilainen ja vapaa-aikaa (kotona) oli loppujen lopuksi päivittäin tai lähes päivittäin.

Alustavan käsitykseni mukaan pidin merenkulkua jollakin tavalla jännittävänä, mitä se alkuun olikin (toisaalta missä työssä ei olisi ns. alkujännitystä?), mutta melko nopeasti työ muuttui rutiininomaiseksi satamista huolimatta. Muistan jopa keskustelun, jolloin aloitteleva perämiesharjoittelija kysyi, onko perämiesten työ todella niin tylsää. Jo aikaisemmin mainitsemani työyhteisöön sopeutumisen tärkeys tuli myös pienenä yllätyksenä, sillä pienellä porukalla työskenneltäessä tarvitaan varsin toimivaa henkilökemialta tai sopeutumistaitoja. On selvää, että asuttaessa työpaikalla täytyy yksinkertaisesti tulla toimeen työtovereidensa kanssa ja pystyä luottamaan heihin. Yksikin ns. mätä omena saattaa pilata päivän varsin tehokkaasti. Voisin kuvitella, että alalla aloitteleva harjoittelija joutuessaan kiristyneen työyhteisön pariin haaveilee jo

alanvaihdosta tai ainakin tuumii, että tällaista tämä mahtaa olla. Tämä rikkoo mahdollisesti romanttisen kuvan merenkulusta.

Myös opettajien luennoilla ja muina aikoina kertomat muistelut ja muut asiat vaikuttavat varmasti oppilaiden mielikuviin, oli se sitten vanhojen seilausvuosien muistelua, alan motivaatiopuheita tai muita tarinoita.

Vapaajaksot olivat yksi sellainen asia, joka minuakin houkutteli merille töihin. Ovathan vapaajaksot sinänsä hieman erikoisia moneen muuhun alaan nähden, vaikkakaan ei ennenkuulumattomia; itse esimerkiksi olen yöohjaajana tehnyt hieman vastaavanlaista systeemiä maissakin. Vapaajaksot voivat kuitenkin vaihdella reilustikin yrityksestä toiseen, jopa maa- tai työskentelylippukohtaisesti. Oman kokemukseni mukaan on 1:1-vapaavuorottelu lähes ehdoton palautumisen kannalta ja muun elämän sovittamiseksi merimiesten elämään. Joissakin tapauksissa on mahdollista tavata myös 2:1-jaksotteluun, jolloin töitä voi olla esimerkiksi neljä kuukautta ja vapaajaksoa kahden kuukauden verran. Tämänkaltainen vuorottelu voi toimia tapauskohtaisesti, ehkäpä nuorelle perheettömälle merimiehelle, mutta myöhemmässä elämässä se voi tuntua jo varsin raskaalta tai jopa kohtuuttomalta. Kokemuksen karttuessa moni varmasti huomaa ongelmat tällaisessa vuorottelussa; on vaikeaa sovittaa lomaa yhteen ja aktiviteetteja esimerkiksi puolison kanssa, ystävät ja muut saattavat olla töissä arkipäivät, sopeutuminen ”maarytmiin” on hankalaa puhumattakaan lasten kasvamisesta. Nämä kaikki ongelmat ovat hoidettavissa, mutta vaativat melkoisen erilaista suhtautumista verrattuna moneen maapuolen työhön. Siitä huolimatta, pidän tällaista vuorottelusysteemiä ehkäpä olennaisempana syynä alalle hakeutumiseen ja siellä pysymiseen – mikäli vuorottelua muutettaisiin huonompaan suuntaan uskon, että kotimaisten työntekijöiden mielenkiinto alaan vähentyisi.

3.2 Medialähteet

Yksi merenkulkuun romantisoivasti vaikuttava lähde on mielestäni erilaiset medialähteet. Iltapäivälehdet, uutisoinnit, elokuvat, sarjakuvat ja muut usein joko keskittyvät merenkulun varjopuoliin (yhteentörmäykset, vuodot, saastuttaminen jne..)

ja toisaalta antavat jonkinlaisen hieman romanttisen käsityksen merimiehistä. Alalle hakeutuvat opiskelijat ovat lähes varmasti nähneet ainakin jonkun elokuvan, sarjakuvan tai artikkelin, joka motivoi tai synnyttää halun merille lähtöön.

Medialähteinä tässä työssä käytän nettilähteistä löytyvää materiaalia, kirjallisuuden sivutessa usein muita aiheita, kuten menneitä aikoja tai merimiestarinoita. Oli otettava huomioon kuitenkin se, että esimerkiksi netistä löytyvien keskustelupalstojen jokaisen viestin ruotiminen ei olisi asianmukaista, joten valitsin mielestäni parhaiten asiaa edustavia. Keskustelupalstojen luotettavuus on myös jossain määrin kyseenalaistettava, joten pyrin valitsemaan luotettavimmat viestiketjut.

3.2.1 Keskustelupalstat

Merenkulkuun liittyvien suomenkielisten keskustelupalstojen viesteistä löytyi muutamia varsin hyviä esimerkkejä merenkulkuun liittyvistä käsityksistä sekä alalla olevien vastauksia. Vaikka monesta viestistä pilkistää ironiaa, tyytymättömyyttä ja sadattelua, löytyy monesta viestistä varsinaista asian ydintäkin.

Merimiesten palkkaus ja vapaa-aikajärjestelmästä löytyi useampikin viesti, joista voisi aistia tyytymättömyyttä. Tämä osittain puoltaa ennako-odotuksiani tai ainakin omalta osaltani palkka/vapaa yhdistelmä ei loppujen lopuksi ollutkaan aivan niin hienoa, kuin olisin voinut kuvitella alalle hakeutuessani.

Yhteenvedona viestiketjusta FCBSweb Palkankorotus (Liite 1) selviää monen mielipide palkkauksesta ja merimiesten verotuksesta. Eräs viesti mainitsee tyypillisen ro-ro aluksen perämiehen palkan olevan noin 2100 euroa kuukaudessa, johon kuuluu takuupalkkajärjestelmän mukaisesti 70 tuntia ylitöitä ja, että merimiesten verotusprosentti nykypäivänä (meriverovähennyksistä huolimatta) on varsin lähellä maapuolen verotusta. Ketjusta myös ilmenee erään vastaajan mielipide siitä, kuinka suomalaisia merimiehiä tavalla tai toisella ”huijataan” ja kuinka ylityöt ovat arvokkaampia maissa kuin merillä ottaen huomioon päivittäiset työmäärät (vahtityöskentely). Eräs vastaus selkeästi ilmaisee palkankorotuksen tarpeen ottaen

huomioon sen, että merimies tosiaan on poissa kotoa pitkiä aikoja, eikä tämä näy palkassa. Lopuksi eräs mainitsee, että ei seuraavassa elämässään katsoisi enää merenkulkuun päinkään.

Viesteistä huomaa selkeästi missä piilee ongelma merenkulun palkkauksessa, mikä tukee käsitystäni siitä, että palkkajärjestelmä ei välttämättä ole aloitteleville opiskelijoille aivan selvä. Toki peruspalkka/takuupalkka-järjestelmä voi aluksi vaikuttaa varsin normaalilta verrattuna maatyöhön – ovathan molempien palkat suhteellisen samankokoisia. Pikainen laskelma työtunneista kuitenkin selventää asiaa. Oletetaan vaikkapa esimerkiksi tuo viesteissä mainittu 2100 euron palkka 70 ylityötunnilla (takuupalkkajärjestelmä). Palkkaan siis kuuluu jokaisen päivän normaalit tunnit sekä takuuylytyö kuukauden ajalta: $8 \text{ tuntia} * 7 \text{ päivää} * 4 \text{ viikkoa} + 70 \text{ tuntia} = 294 \text{ tuntia}$ varsinaista työaikaa kuukaudessa merimiehellä. Vastaava laskelma maapuolen kuukaudelta olisi $8 \text{ tuntia} * 5 \text{ päivää} * 4 \text{ viikkoa} = 160 \text{ tuntia}$ varsinaista työaikaa maatyöläisellä. Pikainen lasku tuntipalkalta olisi 2100 euroa / 160 tuntia ja 2100 euroa / 294 eli 13,125 euroa tehdyltä tunnilta maissa ja 7,143 euroa tehdyltä tunnilta merillä. Vapaajaksoja en tässä tapauksessa laske, koska tarkoituksena on verrata palkkaa tehdyistä tunneista keskivertokuukauden työjaksona. Vaikka laskentatapa on varsin yksinkertainen, on se siitä huolimatta melko karua katseltavaa. Kuten viesteistä selviää, nykypäivän veroetu maatyöhön nähden on melko pieni kun otetaan huomioon työn rasittavuus/vaativuus siinä mielessä, että työ on jokapäiväistä ja usein jakautuu yö-/päivävahtirytmieihin, olisi alaa aloittelevien opiskelijoiden hyvä ymmärtää, mistä on kyse, eikä ainoastaan tuijottaa palkkataulukkoja (ja vapaajaksoja).

Liitteessä 1 on myös poimintoja toisesta viestiketjusta, jossa kysellään neuvoja alalle hakeutumiseen. Vastauksina tulee varsin paljon vinkkejä siitä, kuinka kannattaisi kouluttautua, mutta tämän tutkimuksen aiheena ei ole se, vaan käsitykset, luulot ja odotukset alasta. Yhteenvetona varsin pitkästä viestiketjusta poikikin paljon ajatuksia juuri näistä käsityksistä. Useampi vastaaja kertoo tavanneensa alalla aloittelevia, joilla on vääränlaisia käsityksiä alasta tai suoranaisia harhaluuloja tai kuvitelmia alasta. Useampi myös ottaa esille jo edellä mainittuja palkka- ja vapaa-ajan yleisimpiä ongelmakohtia, jotka vaikeuttavat merimiesten elämää. Viestiketjussa käsitellään

myös maapuolen ihmisten ”kateutta” ja ajatuksia asiasta. Eräs jopa menee niinkin pitkälle, että painaisi merenkulun oppikirjaan asiaa itse elämisestä laivalla, siihen liittyvästä erilaisuudesta verrattuna maatöihin, ja tokaisee vielä päälle, että ”jos on pikkaisenkin älyä, niin pysykää huitun kuudessa merenkulkualalta”!

Kuten jo aiemmin mainitsin, viesteistä kuvastuu paljon tyytymättömyyttä jne. ja niin tässäkin viestiketjussa. Asian ytimessä kuitenkin lienee juuri maapuolen jokseenkin stereotyyppiset ajatukset merimiesten hienosta työstä ja vapaudesta (lomista). Koska viestiketju oli varsin pitkä, suosittelisin lukemaan sen kokonaisuudessa saadakseen selkeämmän käsityksen. Liitteestä 1 löytyy vain viestiketjusta poimimani tärkeimmät viestit tai niiden osia. Oma kokemukseni ja tämän tutkimuksen teoria puoltaa viesteistä ilmeneviä asioita juuri edellä mainituista käsityksistä merimiesten vapaajaksoista ja työn luonteesta. On totta, että merimiehet ovat vähintäänkin teoriassa käytettävissä 24 tuntia vuorokaudessa työjaksoillaan, mitä harvemmin maatyöpaikoilla odotetaan. Totta on myös se, että palkkaa ei makseta siltä ajalta, jonka merimies viettää ”vapaalla” ollessaan työjaksonsa aikana siitä huolimatta, että on laivassa ja näin ollen erossa ystävistään, perheistään ja ”normaalin” elämän ulottuvilta.

Viimeiseksi haluaisin mainita vielä ”surullisen kuuluisan” Suomi24-sivuston keskustelupalstan. Palsta on mielenkiintoinen, mutta sillä esiintyviä kirjoituksia ei voi pitää kovinkaan luotettavina. Yllätyin kuitenkin siitä, että useista viestiketjuista löytyy samanlaisia ajatuksia kuin muistakin vastaavista alaa käsittelevistä, eli ainakin jonkun tason ”totuuden” siementä sieltäkin saattaa löytää. Esimerkiksi ketjussa Merenkulkijan muotokuva /7/ keskustellaan merenkulkijoiden stereotyyppioista, kuten kuinka elämä laivalla ei ole pelkkää kortinpeluuta, viinanjuontia ja tappeluita (eli jonkin sortin romantisoitua merimieselämää). Tähän eräs vastaakin, että viestistä/viesteistä heijastuu luultua merimiesromantiikka, joka katosi -70 luvun jälkeen. Samaisessa viestiketjussa todetaan myös työn muuttuneen henkisesti rankemmaksi ja että kirjoittajan ei käy kateeksi nykyseilorit. Toisena esimerkkinä voisin nostaa esille samalla palstalla esiintyneen viestiketjun, jossa eräs kirjoittaja toteaa merenkulkualalle löytyvän nuoria, sinisilmäisiä höynäytettäviä, jotka

haaveilevat merimiesromantiikasta, sekä toinen toteaa, että ei olisi uskonut merillä olevan niinkin huonot palkat. /8/

3.2.2 Opiskelijahaastattelut

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun nettisivuilta /9/ löytyi muutamia merikapteenin tutkintoa suorittavien ja suorittaneiden opiskelijoiden haastatteluja. Osa haastatteluista oli jossakin määrin informatiivisia, mutta monesta heijastui vieno romantiikan kajo. Minulle jäi näistä haastatteluista hiukan epävarma kuva niiden hyödyllisyydestä alan opiskelijoille, ellei heillä satu olemaan hiukan kriittistä silmää eräänlaisille mainostaville asioille. Käsittelen tässä työssä muutamaa esimerkkiä teorian pohjustamiseksi, sillä kaikki haastattelut eivät suoranaisesti kertoneet odotuksista ja niiden täyttymisestä laivaelämässä.

Suvi-Tuuli Lappalaisen haastattelusta löytyi monelle aloittavalle opiskelijalle selkeitä ajatuksia, joista voisi saada melko realistisen kuvan ammatista. Kuten voisi luulla ainakin joidenkin opiskelijoiden kohdalla käyneen, Lappalainen myöntää lähteneensä alalle aivan väärin perustein; kuvitelmissa olivat valkoiset paidat ja loistoristeilijät. Todellisuus kuitenkin kolahti jo ensimmäisissä laivaharjoitteluissa. Tällaisen kokemuksen uskoisin olevan monenkin aloittelevan kohtalo. Lappalainen kuitenkin muistuttaa alalla jäljellä olevasta hitusesta romantiikka ja siitä, että ”alalle ei voi lähteä turistiksi” sekä laivatyön fyysisestä ja henkisestä raskaudesta ja uhrauksista.

Simo Salon haastattelu taas luo mielestäni jokseenkin kummallisen kuvan alasta, joka sopii, jos ”jossakin on pakko käydä töissä”. Artikkeliki keskittyykin enimmäkseen Salon runolliseen puoleen. Tämänkaltainen artikkeli on mielestäni omiaan johtamaan ihmisiä harhaan eikä kerro juuri mitään itse työnkuvasta tai laivaelämästä.

Titta Tonttilan haastattelusta en myöskään saanut juuri irti itse alaa koskevia käsityksiä, vaan lähinnä jonkinlaisen kertomuksen käydyistä paikoista ja jonkinlaisen kuvan alalla vaadittavista piirteistä, jotka olivat mielestäni itsestään selvyyksiä – vaaditaanhan joustavuutta ja hitusta huumorintajua käytännössä alalla kuin alalla

3.2.3 Muut lehti- ja nettilähteet

Tutkiessani muita lähteitä tulin siihen tulokseen, että alaa aloitteleville löytyy ehkä jopa satoja erilaisia romantisoivia ”inspiraation” lähteitä: merimieslauluja, kirjoja, elokuvia, lehtileikkeitä ja tarinoita. Näiden tutkiminen kokonaisuudessaan olisi valtava projekti ja sivuaisi enemmän alan stereotypioita tutkivaa aihetta. Pelkästään alaan liittyviä elokuvia ja lauluja on jo niin paljon, että jokainen voisi valita omansa ja tutkia niitä hieman kriittisellä silmällä, että mahtaakohan niissä olla totuuden hiventäkään modernia merenkulkua ajatellen.

Helsingin Sanomien artikkelissa ”Romanttinen Merimies seilaa yhä” mainitaan, että merimiesmyyttiä pidetään yllä, vaikka nykylaivoista seikkailu on kaukana. Kalle Aaltosen sitkeä myytti elää ja kuinka moni nuori on lähtenyt merille ”tippaakaan en kehu, mutta sellainen jehu” -kertosaie mielessään. Varustamoiden rekrytointivalttina pidetään tällaista mielikuvituksellista esikuvaa, joka on tuttu eksoottisista seikkailuistaan ja on eräänlainen vapaan elämän symboli. /12./

Merenkulun koulutus- ja rekrytointiportaali seaventures.fi on mielestäni myös varsin ”kaksinaamainen”, jo pelkkä nimi viittaa jonkinlaiseen seikkailuun, sivuilla komeilee eksoottisia mereneläviä ja löytyyhän sieltä se pakollinen aarrearkkukin! Vaikka sivustolta löytyy asiaakin, olisi niissä parantamisen varaa. Voin hyvin kuvitella nuoren alaa harkitsevan mielikuvituksen laukkaavan, kun hän näkee iskulauseen ”Can You Handle the Sea” ja kiroilevat mustekalat yhdistäen ne muihin myytteihin arvostetusta työstä lemmenlaivoilla. Sivuilla lupailaankin kunnon palkkaa, varmaa tulevaisuutta ja mitäpä muutakaan kuin pitkiä vapaajaksoja. Ovathan nämä juuri niitä perinteisiä rekrytointivaltteja. Totuus saattaa olla toinen kuin sivujen luoma mielikuva; ainakin työtovereiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella suomalaisen merenkulkualan tulevaisuuden näkymät eivät ole aivan niin varmoja ja eksoottisia.

Kymen Sanomissa /13/ oli 31.7.2010 meripäivien aikaan artikkeli ”Kiinnostus merenkulkualan koulutusta kohtaan on kasvanut”, jossa kerrottiin alan kiinnostavuudesta ja koulutuksesta. Artikkelissa mainitaan myös edellä mainittu

seaventures-sivusto ja lähes retostellaan tulevaisuuden näkymillä työpaikkojen suhteen jota muutama haastateltu opiskelija epäileekin hieman artikkelin lopussa. Pikainen vilkaisu työvoimatoimiston sivuille antaa 5:tä paikkaa kansipäällystölle, joista 4 on ulkomaisen varustamon ja yksi kotimaisen. Tähän voisin lisätä vielä, että kyseisen ulkomaisen varustamon vuorotteluksi lupailaan 2 töitä 1 vapaata eli toisin sanoen 8 kuukautta töitä ja 4 vapaata kuukautta vuodessa. Tällaisessa tapauksessa en itse enää kehtaisi mainita pitkiä vapaita, joista moni alaa aloitteleva varmasti haaveilee. Samaisessa artikkelissa myös päivitetään sitä, että viiden merillä vietetyn vuoden jälkeen jopa 30 % työntekijöistä palaa takaisin maihin. Vaikka syitä tähän ei mainita, voisin kuvitella osasyynä olevan juuri tyytymättömyyden, odotuksien toteutumattomuuden tai toteamuksen siitä, että paljon mainostetut pitkät vapaat eivät olekaan aivan niin herkkua, kuin voisi luulla.

3.3 Opinnäytetyöt

Muita opinnäytetöitä tutkiessani löysin kaksi työtä, jotka sivuavat omaa aiheitani. Molemmat työt liittyvät tavalla tai toisella merimiesromantiikkaan ja näin ollen laivaelämään. Vaikka kumpikaan ei varsinaisesti käsittele opiskelijoiden odotuksia tai käsityksiä merimiesammattista, löytyy molemmista töistä tietoa merimiesten kokemasta elämästä eli siitä, mitä alalla aloittelevat tulevat luultavasti väistämättä kokemaan.

Työssään ”Merimiesromantiikan Purku” /10/ Lahden ammattikorkeakoululle Paula Lehto käsittelee aiheensa mukaisesti merimiesromantiikan aiheita, myyttejä ja purkamista. Työ on siitä mielenkiintoinen, että vaikka Lehdon tarkoituksena on purkaa merimiesromantiikan käsitteitä, tuntuu hän osaksi vahvistavan tai ainakin kertovan niistä romanttiseen sävyyn. Esimerkiksi osiossa 4.4 Lehto kuvailee merimiehiä ja käsityksiä merimiehistä myytteineen päivineen romanttiseen sävyyn kuitenkin varsinaisesti purkamatta itse käsityksiä. Työstä löytyy kuitenkin itsellenikin tuttuja käsitteitä ja ajatuksia opintojen alkuvaiheilta tai ajoilta ennen opintoja, kun lähtö merille oli vain ajatuksena. Mielestäni Lehto ei kuitenkaan varsinaisesti pura juurikaan romanttisia käsityksiä merielämästä ennen viimeistä osiotaan, jossa hän

varsin lyhyesti ja ytimekkäästi toteaa:

”Ryhdyin matkustajalaivan plokkariksi. Tehtävä suoritettu. /10/.

Toinen löytämäni työ on ”Merimiehen matkakertomus” /11/, Mira Karjalaisen varsin mielenkiintoinen pro gradu Helsingin yliopistolle. Työssään Karjalainen käsittelee elämää merellä melko kattavasti ja eräänlaisessa vankila-metaforan valossa. Vaikka työn sävy on melko karua luettavaa, käsittelee tekijä varsin tehokkaasti merenkulkijoiden elämää ja näin ollen vahvistaa alkuteoriaani ja omia kokemuksiani alaa aloittelevien käsityksistä ja mahdollisista harhaluuloista esimerkiksi vapauteen liittyvistä. Jo ensimmäisessä kappaleessa Karjalainen osoittaa maissa olevien käsityksissä olevien serenadien ja purjelaivojen todellisuuden olevan aivan toista kuin itse arki laivalla sekä laivakannan, merenkulkijoiden vähentymisen, ja eräänlaisen aikakauden ja romantiikan kuolleen. Samalla työ kertoo eräästä varsin tutusta ongelmasta laivalla, turhautumien purkautumisesta laivalla joka toimii käytännössä kuin tehdas, jossa merimies elää eristyksissä pääsemättä kotiin rentoutumaan /11, 5/. Karjalainen itse pestautui töihin laivalle selvittääkseen käsityksiä laivaelämästä. Siksi työn pohja on mielestäni varsin realistinen ja tutkimus tarjoaa konstailemattomia ajattelumalleja laivaelämään. Työn laajuuden huomioon ottaen en näe tarvetta alkaa ruotia Karjalaisen työtä kokonaisuudessaan, vaan kerron sen parhaimmista osioista, jotka liittyvät työhöni. Karjalaisen työ olisi oivaa luettavaa alalle hakeutumista harkitseville. Kuten itsekkin huomasin alustavien keskustelujen perusteella, myös Karjalainen toteaa työssään maakravuilla olevan melkoisen erikoisia kuvitelmia töistä laivalla (Junnu Vainion ja Ruotsinlaivojen tapaan) ja pyytää heitä heittämään moiset ajatukset roskakoriin /11, 13/. Tällaiset maapuolen ajatukset laittavat väkisin miettimään onko alaa aloittelevilla samankaltaisia odotuksia tai ajatuksia merityöstä ja laivaelämästä? Tosielämä kun on erilaista ja moiset mielikuvat ovat melko kaukana modernista merenkulusta. Elämä laivalla jakautuu usein vahtivuoroihin siitä huolimatta, onko joulu tai vaikkapa syntymäpäiväsi, ollaanko satamassa vai myrskyn kourissa. Karjalaisen työstä löytyykin useita mielenkiintoisia ja totuutta heijastavia lainauksia, jotka eivät paljoa selittelyjä kaipaa:

”Että ollaan se kuusi tai neljä viikkoa täällä ja ootetaan että pääsis pois...Ei se on melkeen heti ku sä tuut tänne kassis kanssa ja kassin tyhjennät niin sä katot almanakasta että tuolloin lähden pois.” /11, 15./

”Huvittaisi kyllä

vain katsoa leffaa ja unohtaa kaikki ylimääräiset velvoitteet, tämä työkin on aika raskasta. Viimeyönä oli taas purraus klo 0200 ja lähdimme noin puoli kolmelta ja sitten taas petiin. Heräämiset on vittumaisia, etenkin kun niitä tulee joka päivä kolme. Olen aina yhtä sekaisin kun puhelin soi.” /11, 29./

”Jos oisin niin viisas nii en täällä istuis, mul ois jo toinen jopi jossain muualla.”/11, 42./

3.4 Teorian yhteenveto

Edellä mainituista lähteistä kokoamalla pääsin tietynlaiseen alkuteorian muodostukseen, jota pystyn hyödyntämään haastattelun sekä kysymyslomakkeen perustana. Vaikka moni seikka olikin itselleni lähes päivänselvä, kirvoittivat ne monia mielenkiintoisia keskusteluja ja ajatuksia. Suurimmiksi odotuksiksi siis teoriassa ja oman kokemukseni perusteella voisi luetella seuraavia asioita: työhön liittyvät hyvät vapaat, arvostettu työ, hyvä palkkaus, vapauden kaipuu, työllisyysnäkömät ja jossain määrin se myyttinen romantiikka merimieselämästä. Täyttyvätkö odotukset vai eivät lienee yksilöllistä, mutta luulisin, että monen odotukset ja kokemukset eivät käy täysin yhteen. Varsinkin pidemmän päälle alkutaipaleen odotukset ja positiiviset puolet (kuten vapaat) saattavat tuntua raskaammilta kuin alkuun, mikä voi olla osasyynä siihen, että moni merimies ainakin haaveilee maapuolen työpaikasta.

4 TUTKIMUS

Koska työn tarkoituksena on saada vastauskanta varsin suppeasta ryhmästä, päädyin käyttämään kyselylomaketta. Kyselylomake on tarkoituksena jakaa paikan päällä valvotusti mahdollisuuksien mukaan noin 40 uudelle tai uudehkolle alaa aloittelevalle opiskelijalle sekä noin 30:lle maapuolen henkilölle sekä pienemmälle ryhmälle jo alalla olevia. Tällaisella menetelmällä saisi suppeasta ryhmästä tuloksia, joita voisi verrata ”stereotyyppiseen” käsitykseen ja alalla olevien mielipiteisiin odotuksien toteutumisesta. Mainittakoon vielä, että kyselylomake on sama kaikille ryhmille selkeän kuvan saamiseksi. Itse lomake löytyy työn lopusta liitteenä 2 suomenkielisenä sekä ruotsinkielisenä.

4.1 Kyselylomakkeen kysymykset

Kyselylomakkeen kysymykset on muodostettu pääosin alkuteorian ja oman kokemukseni perusteella. Koska tarkoituksena on saada mielipiteitä ja ihmisten odotuksista ja käsityksistä vastauksia, ovat kysymykset yksinkertaisia ja muodoltaan sellaisia, että passiivista vastausta on vaikea antaa. Myönnettäköön kuitenkin tässä vaiheessa, että on täysin mahdotonta arvioida, mistä tai millä perusteella ihmiset vastaavat kuten vastaavat, ja olisi täysin eri työn aihe tutkia, mistä tai millä perusteella vastaukset ja odotukset syntyvät. Tarkemmat tutkimusmenetelmät löytyvät tämän työn aiemmasta osiosta. Tässä osiossa esittelen kyselylomakkeen kysymykset lyhyesti selvyuden vuoksi.

Kyselyn ensimmäisen osion tarkoitus on selvittää perusasiat ja oletukset, kuten esimerkiksi vastaajan asema, ja alalle pyrkivien tärkeimmät motivaattorit sekä saada jonkinlainen yleiskuva merimiesten ammatista (esim. onko merimies yleisesti puhuttaessa kapteeni vai päällystön jäsen vai jokin muu). Ensimmäisen osion kysymykset ovat yksinkertaisia kyllä/ei-tyylisiä suoria kysymyksiä tai rasti ruutuun - tyyppisiä valintapohjaisia kysymyksiä. Valitsin tällaiset helpot ja suoraviivaiset kysymykset ensimmäiseen osioon vastaajan mielenkiinnon herättämiseksi ja ajatusvirran kirvoittamiseksi.

Toisen osion kysymykset ovat hieman monimutkaisempia skaala-tyylisiä kysymyksiä, joissa pyydän vastaajaa arvioimaan vastaparien ja adjektiivien avulla itse ammattiin liittyviä käsityksiä ja olettamuksia. Kuten aiemmin jo mainitsin, skaalat on laadittu siten, että neutraalia vastausta ei käytännössä ole. Vaikka toisen osion kysymykset ovat asian kannalta hieman samanlaisia kuin ensimmäisen sivun, pyydetään kysymyksissä arvioimaan itse ammattia ja sen ominaisuuksia, eikä niinkään alaa aloittelevien odotuksia. Tällä osiolla siis kartoitan eräänlaisia perusolettamuksia alasta, joita voi verrata eri ryhmien kesken. Lomakkeen viimeisenä kysymyksenä on yksinkertainen versio alaa aloittelevien suunnitelmista jatkon suhteen, ovatko he tulleet alalle jäädäkseen, vain kokeilemaan alaa onko vai mahdollisesti suunnitelmissaan esim. jokin maapuolen työ.

4.2 Haastattelukysymykset ja metodit

Haastattelut tulevat noudattamaan pitkälti samantyylistä kaavaa kuin kyselylomake, mutta löyhemmillä vastausmahdollisuuksilla sekä keskustelun mahdollisuudella. Haastattelun kysymykset löytyvät tämän työn liitteestä 3. En kuitenkaan rajaa haastattelujen aiheita ainoastaan peruskysymyksiin vaan tarvittaessa jatkan tarkentavilla kysymyksillä. Haastattelut pyrin hoitamaan kasvotusten ajan ja paikan niin salliessa. Muutoin mahdollisuutena ovat sähköpostitse tai puhelimitse käytävät haastattelut. Täysin anonymien haastattelujen pohjaryhmänä ovat alan opettajat ja laivan töissä olevat asiantuntijat.

4.3 Käsitteet

Tutkimuksessa, kyselylomakkeissa ja haastatteluissa käytettävien käsitteiden perustarkoitusten selvittämiseksi kerron lyhyesti niiden tarkoituksesta. Tämän tutkimuksen ”opiskelijat”-käsitteellä tarkoitetaan niitä merenkulun oppilaita, jotka ovat joko olleet lyhyen aikaa kirjautuneina alan oppilaitoksiin tai henkilöitä, jotka harkitsevat alalle astumista eli merenkulkualan opiskelua. Koska tarkoitus oli

lähinnä tutkia vasta alaa aloittaneita tai aloittavia oli lomakkeiden jako rajattava lähinnä joko samana vuonna aloittaneille opiskelijoille tai vuosi sitten aloittaneille. Näin saadaan selville opiskelijoiden odotukset ja käsitykset alasta.

Tämän tutkimuksen ”merimies”-käsitteellä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat aktiivisesti töissä laivan kulkuun liittyvissä tehtävissä. Arkisemmin sanottuna nämä henkilöt ovat siis laivalla töissä jonkinlaisessa työsuhteessa ja muodostavat opiskelijoiden lisäksi toisen vertailuryhmistä tutkimuksessa. Merimiehillä tarkoitan lähinnä kansi- ja konepuolen henkilöitä, jotka ovat konkreettisesti laivan kulkuun liittyvissä töissä, en siis varsinaisesti tarkoita talous- tai muuta vastaavaa henkilöstöä. Näin ollen nimikkeiksi voisi rajata seuraavat: kansimiehistö (puolimatruusit, matruusit, kansikorjausmiehet), konemiehistö (moottorimiehet, konekorjausmiehet ja mahdolliset muu koneisiin liittyvä ryhmä), kansipäällystö (perämiehet ja kapteeni) sekä konepäällystö (konemestarit ja konepäällikkö). Tämä rajaus tulee siitä, että kyseisten alojen opiskelu tapahtuu enimmäkseen ammattikorkeakouluissa.

Olettamuksilla tässä työssä tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa vastaajalla ei ole varmaa tietoa asiasta eikä sellaista voisi ollakaan. Tarkoitus on nimenomaan tutkia käsityksiä alasta eikä konkreettista ja oikeaa käsitystä alasta (joka lienee mahdoton tehtävä). Näiden olettamusten avulla voin kuitenkin muodostaa päätelmiä siitä, miten erilaiset ryhmät näkevät alan, ja verrata niitä keskenään.

Stereotypia on käsitteenä melkoisen monimutkainen selitettävä, mutta tässä työssä sillä tarkoitetaan lähinnä sitä, minkälainen käsitys jollakin ryhmällä on yleisesti ajatellen jostakin toisesta asiasta ryhmänä. Nämä voivat olla positiivisia tai negatiivisia stereotypioita. Asia lienee helpointa selvittää jollakin reaali maailman esimerkillä, joka voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: ”Merimiehet ovat alkoholin suurkuluttajia”. Tämä ei tietysti tarkoita sitä, että näin oikeasti olisi, mutta usein merimiehet nähdään tämänkaltaisessa valossa, esimerkiksi erilaisissa medioissa. Wikipedia kuvailee asian näin:

”Yleistys eli stereotypia tarkoittaa joidenkin yksittäisten asioiden tai ilmiöiden

käsittämistä ryhmäksi eli joukoksi, jonka jäsenillä on samankaltaisia piirteitä. Yleistys koetaan usein kielteiseksi, kun sillä muodostetaan liian samansisältöinen kuva kaikista jonkin ryhmän, esimerkiksi ihmisryhmän, jäsenistä vain pienen otoksen perusteella.” /19./

4.4 Opiskelijoiden vastaukset

Tavoite opiskelijoiden vastausten suhteen oli 40 valvotusti jaettua lomaketta, ja tämä tavoite onnistui hyvin. Mielestäni juuri tämäntyyppinen otanta kannattaa suorittaa valvotusti tulosten takaamiseksi. Kyselylomakkeita jaettiin Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa sekä Turun ammattikorkeakoulussa, pääasiallisesti juuri aloittaneille opiskelijoille. Ryhmän vähemmistönä olivat konepuolen opiskelijat, mutta tarkkaa lukemaa en voi mainita kahdesta syystä; tietosuojan sekä sekamuotoisen ryhmän johdosta. Kyselylomake löytyy tämän työn liitteestä 2, (suomenkielisenä ja ruotsinkielisenä).

Vastauksia tuli yhteensä 41 kappaletta (100 %)

38 vastaajan mielestä merimies on pääsääntöisesti mies (98,3 %)

31 vastaajan mielestä merimiehistä puhuttaessa tarkoitetaan kansimiehistöä (75,6 %)

32 vastaajan mielestä rekrytointimenetelmät ovat realistisia (78,1 %)

21 vastaajan mielestä alalle hakeutuvien mielikuvat ovat realistisia (51,2 %)

Alalle hakeutumisen suurimmat motivaattorit:

Palkka	19	46.34%
Vapaat	31	75.61%
Vapaus/Kaipuu	9	21.95%
Median kuva	3	7.32%
Arvostus	18	43.90%
Jännittävä Työ	18	43.90%
Työllistyminen	14	34.15%

Merimiesten työ on:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan	
Jännittävää	26.83%	53.66%	17.07%	2.44%	Monotonista
Arvostettua	31.71%	41.46%	21.95%	4.88%	Aliarvostettua
Hyv. Palkka	14.63%	70.73%	14.63%	0.00%	Huon. Palkka
Turvallista	7.32%	39.02%	48.78%	4.88%	Vaarallista
Pit. Vapaat	41.46%	46.34%	12.20%	0.00%	Lyh. Vapaat
Hierarkista	34.15%	43.90%	21.95%	0.00%	Vapaata
Haastavaa	31.71%	63.41%	4.88%	0.00%	Helppoa
Seikkaulua	21.95%	46.34%	24.39%	7.32%	Arkista
Vireää	14.63%	43.90%	36.59%	4.88%	Väsyttävää

Opiskelijoiden odotukset ovat:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan
Täytyvät	43.90%	56.10%	0.00%	0.00%
Todenmukaisia	31.71%	63.41%	4.88%	0.00%
Muuttuvia	41.46%	43.90%	14.63%	0.00%
Stereotyyppisiä	26.83%	53.66%	19.51%	0.00%
Romanttisia	19.51%	31.71%	41.46%	7.32%

Median käsitys alasta:

Realistinen	2.44%	34.15%	43.90%	17.07%	Kuvitteellinen
Romanttinen	21.95%	51.22%	19.51%	7.32%	Arkinen

Alalle hakeutuvien suunnitelmat:

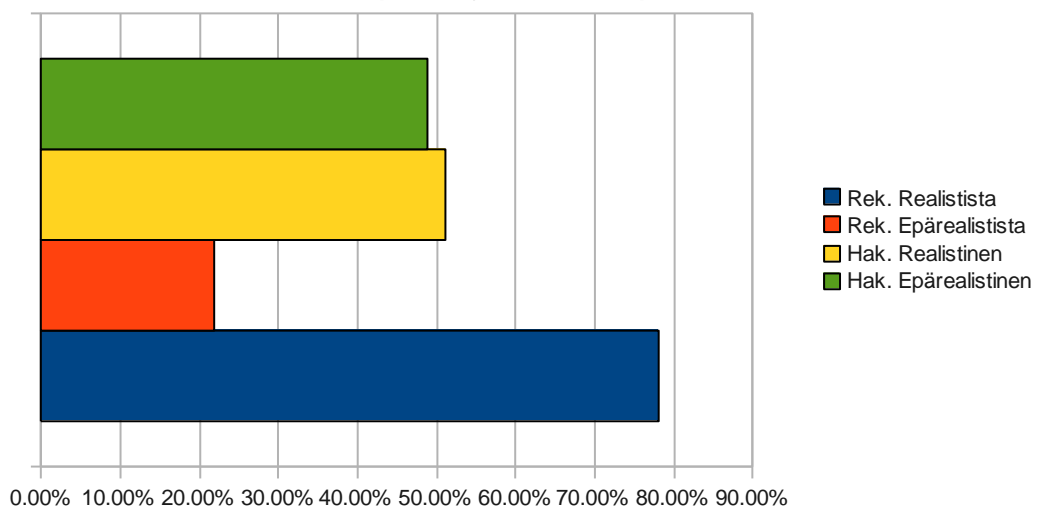
Pitkäksi	28	68.29%
Kokeilemaan	8	19.51%
Muulle alalle	5	12.20%

4.5 Päätelmät opiskelijoiden vastauksista

Opiskelijoiden vastaukset vastasivat lähes alkuteorian päätelmiä, eikä kovin suuria yllätyksiä ilmennyt. Joidenkin kysymysten tuloksista kuitenkin yllätyin hiukan, sillä en odottanut aivan niin suuria lukemia tietyille kohdille; asia selviää myöhemmin tässä osiossa.

Varsin odotettu oli tulos siitä, että merimiehiä pidetään enimmäkseen miehinä sukupuoleltaan. Tämä ei tullut lainkaan yllätyksenä ja toimikin hieman mielikuvia herättävänä kysymyksenä. Yllätykseksi kuitenkin muutamat olivat vastanneet merimiesten olevan yleensä naisia. Ajatellen asiaa ne 3, jotka näin vastasivat, saattavat edustaa opiskelijoiden naispuolista vähemmistöä ja ovat syystä tai toisesta vastanneet poikkeavasti – joko luettuaan kysymyksen väärin tai tahallaan.

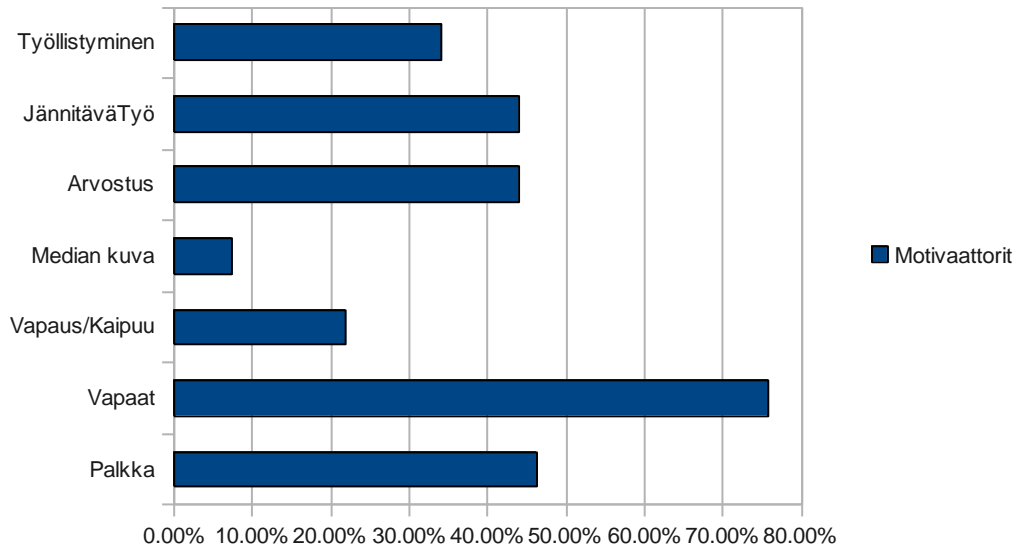
Merimiehistä yleensä puhuttaessa suurin osa vastasi merimiesten olevan kansipuolen miehistön jäseniä; minulle tosin tuli yllätyksenä nuo 10 vastaajaa (24,4 %) jotka vastasivat merimiesten olevan kansipäälystystä. Syitä tähän on tietysti vaikea arvioida, mutta syiksi voisi olettaa median sekä alan arvostuksen.

Kuva 1. Opiskelijoiden mielipiteet alalle hausta ja rekrytoinnista:

Opiskelijoiden mielipiteet alalle hakijoiden ja rekrytoinnin realistisuudesta (kuva 1) eivät sinänsä yllättäneet kovasti, mutta sen sijaan alalle hakeutuvien epärealististen käsitysten määrää yllätti (20/48,8 %). Olisin odottanut suurempaa prosenttia opiskelijoilta tässä suhteessa siksi, että kuvittelin monella olevan hieman realistisempi ajatus siitä, mihin ovat ryhtymässä. Rekrytointimenetelmien realistisuus vastasi kutakuinkin omia olettamuksiani siitä syystä, että aloittavilla opiskelijoilla ei voisikaan olettaa olevan kovin ”kielteistä” kuvaa alasta, jolla ovat vasta aloittaneet. Jokseenkin huolestuttavana pidän kuitenkin sitä, että noin 22 % piti rekrytointia

epärealistisena jo tässä vaiheessa, vaikka alkuteoriani tutkimukset kyllä tätä hieman puoltavatkin (esim. opiskelijahaastatteluiden erikoisuudet).

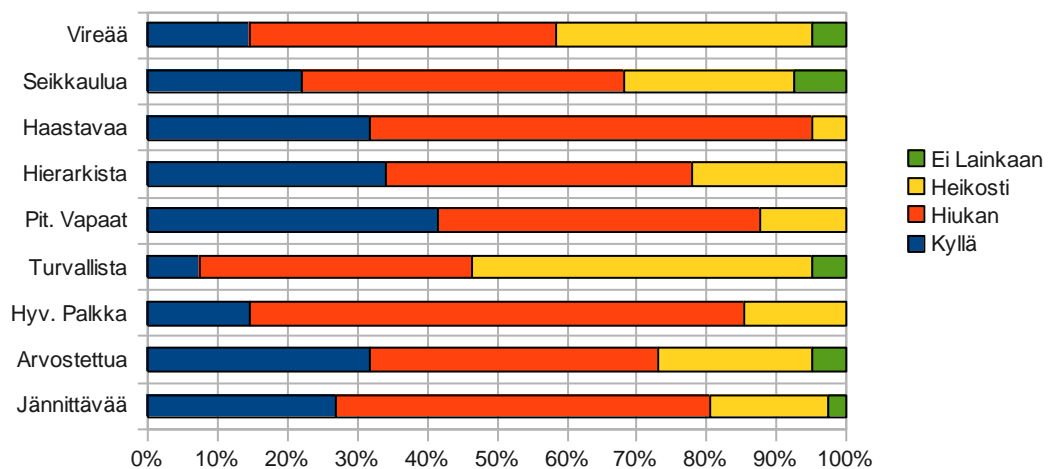
Kuva 2. Opiskelijoiden mielipiteet alalle hakeutumisesta

Alalle hakeutumisen tärkeimmät motivaattorit (kuva 2) sen sijaan täsmäävät melkoisen hyvin ennakko-odotuksiini. Ylivoimaisesti tärkeimmäksi syyksi ilmenivät vapaaajaksot, mikä olikin hyvin oletettavaa, vaikka selvittämättä jää opiskelijoiden tietämys oikeista vapaiden määristä maatyöhön verrattuna. Monikaan opiskelija ei myöntänyt median luomalla kuvalla olevan suurta merkitystä alalle hakeutumiseen, vaikka itse väittäisin, että suurimalle osalle eri medioiden luomat kuvat ainakin jollakin tasolla ovat vaikuttavina seikkoina – eivät siis kuitenkaan välttämättä motivaattoreita.

Alan palkkaus kiri juuri ja juuri toiseksi tärkeimmäksi alalle hakeutumisen motivaattoriksi. Kuten alkuteoriassani mainitsin, tuntuu alan palkkaus olevan varsin yleisenä keskustelunaiheena, ellei sen jopa koeta tällä hetkellä olevan jonkinlaisessa ”kuopassa”.

Mielenkiintoisena seikkana pidän myös työllistymisen melko voimakasta kannatusta, sillä oman kokemukseni mukaan työllistyminen ei juuri vaikuttanut alalle hakeutumiseeni. Voisin jopa kuvitella asian toisinpäin eli työllistymisvaikeuksien vaikuttavan alalta poistumiseen. Voi olla, että tämänhetkinen maailmalla vallitseva epävakaata taloudellinen tilanne vaikuttaa tähän, kuten myös rekrytoinnin lupaukset hyvästä työllistymisestä.

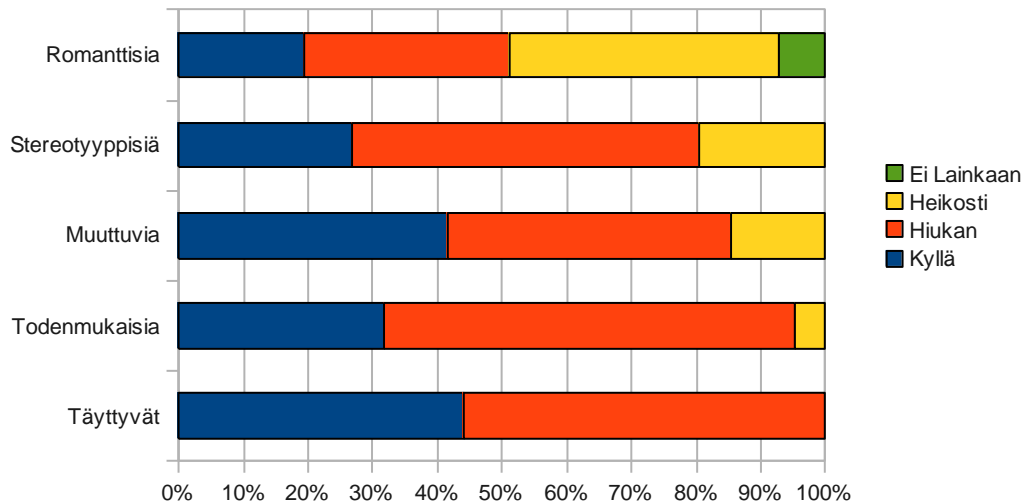
Alan arvostus ei sinänsä tullut kovin yllätyksenä, vaikka en itse pidä alaa kovin arvostettuna. Kuuluvathan alaan ja monen haaveisiin varmasti uniformut ja loistokas työ kaukaisilla risteilijöillä (kuten myös opiskelijahaastatteluista kävi ilmi). Olisikin mielenkiintoista nähdä, muuttuuko kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mielipide työn arvostuksesta ajan saatossa ja kokemuksen karttuessa.

Kuva 3. Millaista opiskelijoiden mielestä merimiesten työ on:

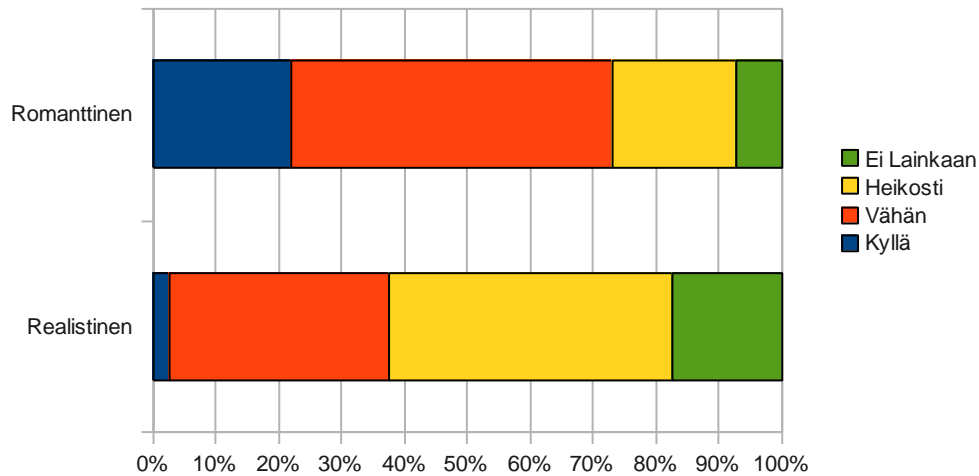
Opiskelijoiden käsitykset (kuva 3) merimiesten ammatista ja näin ollen ammatista, johon he ovat hakeutumassa, ovat melko ruusuisia. Suurin osa vastasi työn olevan esimerkiksi vähintäänkin hiukan vireää, samoin kuin seikkailua. Arvostus, palkka ja jännittävä työ myös kuvaavat ehkäpä jonkinlaista ”alkuinnostusta”, joka ajan myötä mahdollisesti karisee tai vähintäänkin laimenee. Olikin odotettavaa, että

opiskelijoiden käsitykset olisivat melko positiivisia, mutta on mielenkiintoista nähdä, poikkeavatko opiskelijoiden vastaukset kovasti verrattuna alalla olevien käsityksiin.

Kuva 4. Opiskelijoiden mielipiteet odotuksista ja käsityksistä ovat:

Tulokset opiskelijoiden alaan kohdistuvista odotuksista (kuva 4) olivat myös melko samanlaisia kuin odotin. Suurimman osan mielestä odotukset täyttyvät vähintäänkin hiukan ja monen mielestä täyttyvät kokonaisuudessaan. Jokseenkin positiivisena kuitenkin näen opiskelijoiden mielipiteet odotuksien muuttumisesta (vähintäänkin hieman muuttuvia 85,4 %), joka lienee varsin totta ja odotettavissa. Stereotypian ja romantiikan suhteen vastaukset olivat odotettavissa opiskelijoilta, joilla ei ole vielä paljoakaan kokemusta. Onhan kouluilla jonkinlaiset pääsyvaatimukset testeineen, millä tietysti pyritään siihen, että mahdollisimman pieni prosentti opiskelijoista keskeyttää – näin ollen ryhmän voisi olettaa olevan jossain määrin homogeeninen ajatuksiltaan, ainakin alkutaipaleella. Tästä kaikesta voisi ehkä päätellä opiskelijoilla olevan suhteellisen positiivinen asenne valitsemaansa alaa kohtaan alussa ja näin ollen toivomusten olevan korkealla.

Kuva 5. Opiskelijoiden mielestä median käsitys ammatista on:

Opiskelijoiden näkemys median käsityksistä (kuva 5) on siinä mielessä mielenkiintoinen, että jossakin määrin luulisin median ohjaavan alalle hakeutuvien ajatuksia enemmän, vaikka tällä en väitä, että media olisi ainoa tai tärkein alalle hakeutuvia motivoiva tekijä. Kuvasta 5 näkee, että suurin osa opiskelijoista piti median (ja muun väestön) käsitystä ammatista heikosti tai ei lainkaan realistisena ja vähän tai todella romanttisena. Tästä voisi tietysti päätellä, että jonkinlainen merimiesromantiikan myytti elää edelleen mediassa. Vain harvoilla opiskelijoilla oli realistinen tai ei lainkaan romanttinen käsitys ammatista, ja tämä voisi viitata siihen, että pääsyvaatimuksien myötä on ilmeisesti onnistuttu karsimaan suurimmat unelmoijat opiskelijoiden joukosta. Tai sitten tämä voisi viitata esimerkiksi siihen, että opiskelijat osaavat suhtautua kriittisesti median hössötyksiin.

Ehkäpä suurimmaksi yllätykseksi opiskelijoiden vastauksissa osoittautui kyselylomakkeen viimeisen kysymyksen vastaukset. Kysymys koski opiskelijoiden suunnitelmia ja mielipidettä siitä, millä tavoin he tulevat sitoutumaan alaan. Mainitsin jo aikaisemmin Kymen Sanomien artikkelista, joka kertoi, että noin 30 % alalle hakeutuvista lopettaa viiden vuoden kuluessa. Lähes ällistykseni opiskelijoista 31,7 % (13 kpl) vastasi tulevansa kokeilemaan alaa tai ajatuksena on siirtyä muulle alalle! Olisin odottanut näihin vastaavaan vain muutaman, enkä suikaan yli 30 % vastanneista.

On tietysti mahdollista, että monella on ajatus alan kokeilemisesta siihen liittyvän romantiikan ja eksotiikan vuoksi. Onhan merityö myös siinä määrin ehkä mystistä ja maapuolelta piilossa olevaa työtä, että osa vastanneista ei ehkä uskaltanut vastata toisin.

4.6 Alalla olevien vastaukset

Alalla olevien vastausten tavoitteet eivät täyttyneet sataprosenttisesti johtuen siitä, että en voinut valvotusti jakaa jokaista lomaketta. Tuloksia tuli kuitenkin suhteellisen kiitettävästi. Kahdestakymmenestä jaetusta lomakkeesta sain 18 takaisin aikataulussa eli noin 90 %. Tämän ryhmän vastaukset olivat ehkä lähimpänä sitä, mitä itse kuvittelin heiltä saavani, eikä suuria yllätyksiä tullut. Voisin kuitenkin mainita, että moni alalla ollut sanoi tutkimuksen olevan varsin mielenkiintoinen ja ilmaisi jonkinlaisen halun nähdä lopullisia tuloksia.

Vastauksia tuli yhteensä 18/20 kappaletta (90 %)

18 vastaajan mielestä merimies on pääsääntöisesti mies (100 %)

18 vastaajan mielestä merimiehistä puhuttaessa tarkoitetaan kansimiehistöä (100 %)

16 vastaajan mielestä rekrytointimenetelmät ovat epärealistisia (88,9 %)

15 vastaajan mielestä alalle hakeutuvien mielikuvat ovat epärealistisia (83,3 %)

Alalle hakeutumisen suurimmat motivaattorit:

Palkka	6	33.33%
Vapaat	14	77.78%
Vapaus/Kaipuu	9	50.00%
Median kuva	5	27.78%
Arvostus	2	11.11%
JännittäväTyö	9	50.00%
Työllistyminen	1	5.56%

Merimiesten työ on:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan	
Jännittävää	0.00%	27.78%	72.22%	0.00%	Monotonista
Arvostettua	0.00%	33.33%	77.78%	16.67%	Aliarvostettua
Hyv. Palkka	0.00%	27.78%	77.78%	16.67%	Huon. Palkka
Turvallista	0.00%	55.56%	27.78%	16.67%	Vaarallista
Pit. Vapaat	22.22%	44.44%	33.33%	0.00%	Lyh. Vapaat
Hierarkista	11.11%	72.22%	11.11%	0.00%	Vapaata
Haastavaa	11.11%	50.00%	38.89%	0.00%	Helppoa
Seikkaulua	0.00%	11.11%	27.78%	61.11%	Arkista
Vireää	0.00%	11.11%	72.22%	16.67%	Väsyttävää

Opiskelijoiden odotukset täyttyvät:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan
Täyttyvät	11.11%	33.33%	55.56%	0.00%
Todenmukaisia	5.56%	50.00%	44.44%	0.00%
Muuttuvia	38.89%	61.11%	0.00%	0.00%
Stereotyyppisiä	22.22%	66.67%	11.11%	0.00%
Romanttisia	22.22%	55.56%	16.67%	5.56%

Median käsitys alasta on:

Realistinen	0.00%	5.56%	50.00%	44.44%	Kuvitteellinen
Romanttinen	27.78%	66.67%	5.56%	0.00%	Arkinen

Alalle hakeutuvien suunnitelmat:

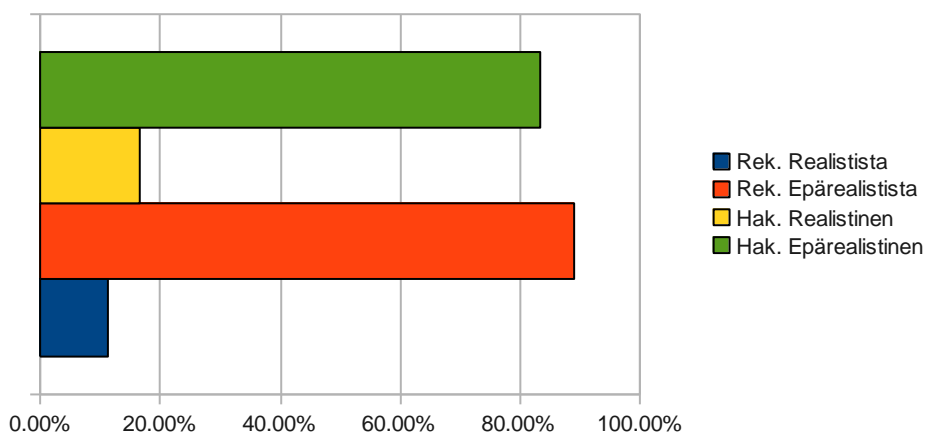
Pitkäksi	5	27.78%
Kokeilemaan	11	61.11%
Muulle alalle	2	11.11%

4.7 Päätelmät alalla olevien vastauksista

Alalla olevien vastauksien tulokset olivat lähimpänä alkuteorian käsityksiä. Näistä tuloksista on selkeästi huomattavissa jonkinasteinen pessimistisyys verrattuna esimerkiksi opiskelijoiden suhteellisen positiivisiin vastauksiin. Kuitenkaan

tietylainen pessimistisyys niiltä, jotka ovat olleet alalla jo useampia vuosia (ellei jopa vuosikymmeniä), ei tule lainkaan yllätyksenä. On sanomattakin selvää, että vuosikausien ajan alalla olleiden mielipiteistä karisee romanttisuuden ja haaveiden suurimmat muruset.

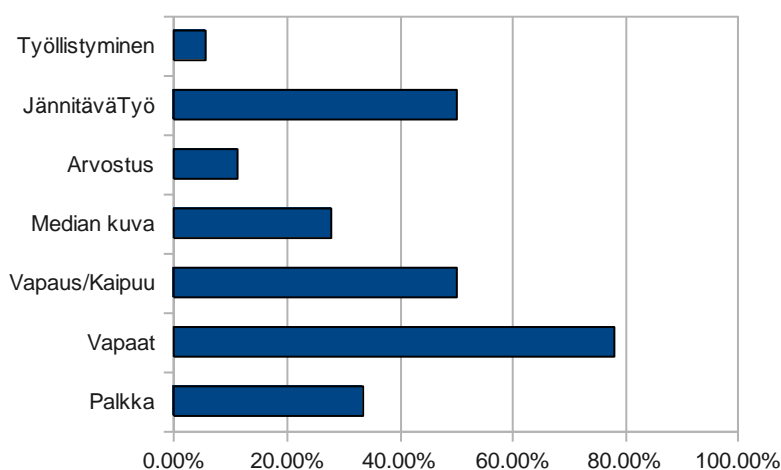
Alkuosuuden kysymyksiin saadut yksimieliset vastaukset vastasivat ennako-
odotuksiani eikä tullut lainkaan yllätyksenä. Alalla olevien täydellinen yksimielisyys merimiehen sukupuolesta ja asemasta olikin odotettavaa – yksikään ei vastannut merimiehen tyypillisesti olevan nainen ja kaikkien mielestä merimiehistä yleensä puhuttaessa tarkoitetaan kansimiehistöä. Tähän sainkin muutaman suullisen kommentin asiasta, sillä moni mielsi merimiehen tyypillisesti olevan esimerkiksi matruusi, joka on juuri kävelemässä Salveen, eli merimieskapakkaan, tietynlainen pilke silmäkulmassa. Mitään varteenotettavaa syytä juuri tämänlaisiin mielikuviin en kuitenkaan saanut.

Kuva 6. Alalla olevien mielipide hausta ja rekrytoinnista

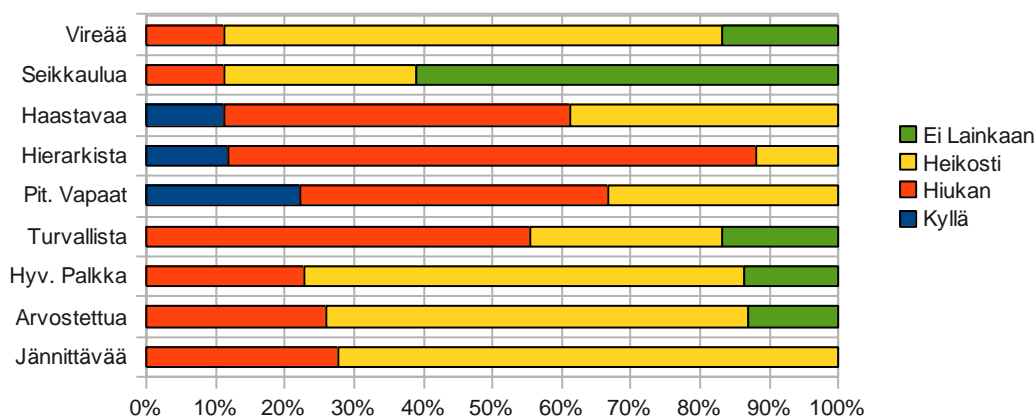
Alalla olevien joukosta yli 80 %:n mielestä alan rekrytointimenetelmät olivat epärealistisia (kuva 6), samoin kuin opiskelijoiden odotukset alasta. Lomakkeita jakaessani pyrin aktiivisesti antamaan lomakkeita sellaisille henkilöille, joilla olisi kokemusta alan lisäksi myös alan opiskelijoista/harjoittelijoista. Vaikka itselläni on melko vähän kokemusta harjoittelijoista, on myönnettävä, että olen jokseenkin samaa mieltä tämän ryhmän antamien vastauksien kanssa - eiväthän minun omatkaan

odotukseni olleet täysin realistisia alussa. Kuten aiemmin mainitsin, syitä tähän on tietysti vaikea arvioida eikä se olisi tämän työn tarkoitukskaan. Valikoitujen haastelujen osuudessa pyysin kuitenkin haastateltavia lyhyesti arvioimaan erästä merenkulun opiskelun ja rekrytoinnin portaalia joka kuitenkin hieman valaisee tätä asiaa.

Kuva 7. Alalla olevien mielipiteet alalle hakeutumisesta

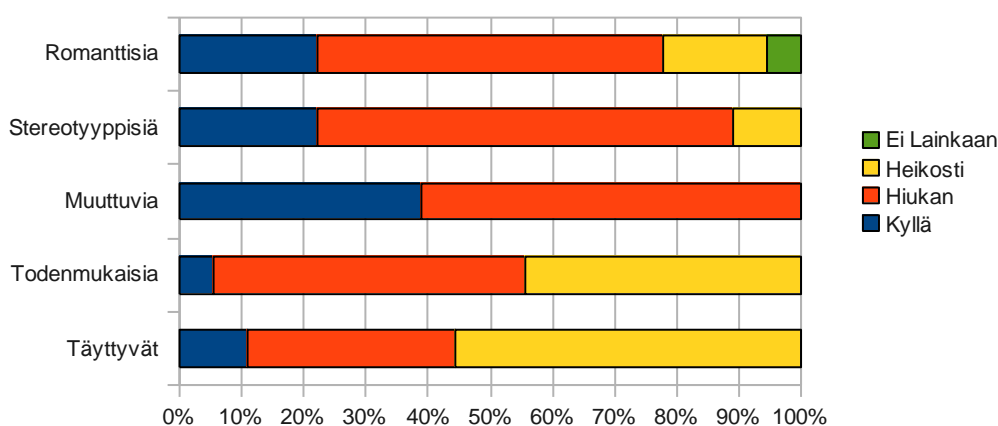
Alalle hakeutumisen motivaattoreiksi (kuva 7) paljastui melko odotetut vastaukset. Alalla olevien mielestä tärkeimmiksi motivaattoreiksi ilmenivät vapaat, vapauden kaipuu ja jännittävä työ. Poikkeuksia opiskelijoiden vastauksiin verrattuna ilmenee arvostuksen, työllistymisen ja median kuvan suhteessa. Alalla olevista huomattavasti pienempi ryhmä ei pitänyt esimerkiksi arvostusta ja työllistymistä kovinkaan tärkeinä motivaattoreina. Tämä kuvastaakin jonkinlaista kypsymistä alaan, eikä monikaan koe arvostuksen saati sitten työllistymisen olevan seikkoja, miksi joku haluaisi alalle ylipäättään. Vapaaajaksot olivatkin odotetusti selkeästi suurin motivaattori alalle hakeutumiseen. Mielenkiintoista sen sijaan on se, että työllistymisen arvostus on aivan toista luokkaa opiskelijoihin verrattuna. Tämä ehkä kieliikin hieman jonkinlaisesta epäkohdasta rekrytoinnissa tai mediassa, sillä mikäli alalla olevat ja kokeneet pitivät työllistymistä vähiten arvostettuna, näkisin jossakin olevan ongelmakohdan, miksi opiskelijoiden keskuudessa se oli melko arvostettu seikka. On siis mahdollista, että jokin taho lupaillee hyvää työllistymistä - seikka joka ei välttämättä pidä paikkaansa.

Kuva 8. Alalla olevien mielestä merimiehen ammatti on:

Alalla olevien käsitykset omasta ammatistaan (kuva 8) sopivat melko hyvin alkuteorian odotuksiin sekä omiin odotuksiini vastauksista. Poikkeamia opiskelijoiden vastauksiin tulikin huomattavasti. Kuvasta 8 huomaa helposti ”kyllä”-vastauksien varsin pienen määrän verrattuna opiskelijoiden vastauksiin. Merimiesten työ ei olekaan enää erityisen vireää, seikkailua, hyvin palkattua taikka jännittävää. Tämä puoltaa alkuteoriaani jonkinlaisesta alkuinnostuksesta ja kokemuksen puutteesta. Jossain määrin huolestuttavana voisi pitää jokseenkin negatiivista kantaa palkkaukseen ja arvostukseen (kuten alkuteoriassa myös mainitaan). On sinänsä mielenkiintoista saada tämänkaltaisia vastauksia, kun ilmailupuolen vastaavia henkilöitä (lentopäällystä) tapaa melko usein erilaisten arvostettujen ammattien listoilla, ja siitä huolimatta meripuolta pidetään vähintäänkin heikosti arvostettuna jo pelkästään alalla olevien mielestä. Esimerkiksi Suomen Kuvalehden julkaisema artikkelissa ”Pelon aika toi uuden luottomiehen” todetaan, että ”nyt arvostetaan moderneja ammatteja, joissa käsityötaito yhdistyy uusimpaan teknologiaan ja joissa tehdään kiistatta hyvää työtä. Sekä lääkäri, palomies että lentokapteeni ovat kaikki tavallaan vastuussa ihmishengistä” /14/. Eivätkö merimiehet kuulu tähän kategoriaan? Hierarkisuutta on sinänsä vaikeaa kommentoida, sillä sen vahvuus saattaa vaihdella laivasta toiseen, vaikkakin suurin vastuu ja komentoketjun olemassaolo keskittyy päällystölle, eikä tässä ollut suurta poikkeamaa opiskelijoihin nähden - korkeintaan

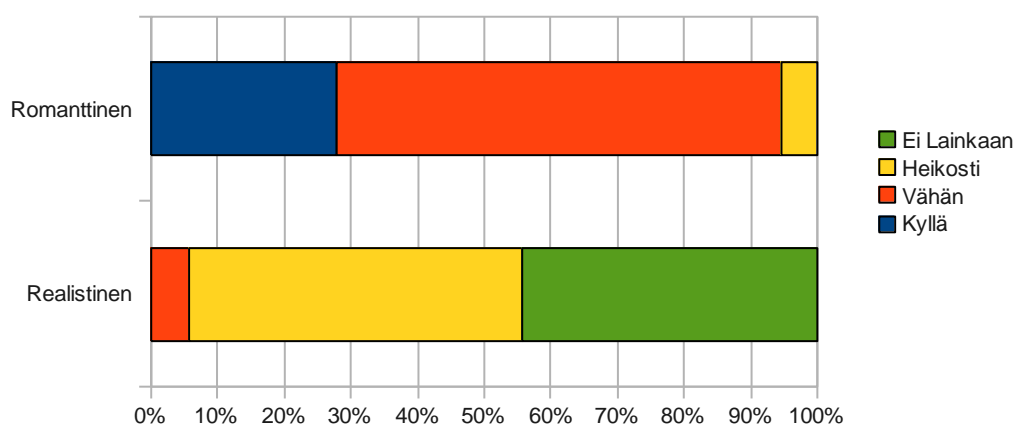
hieman poikkeavaisuutta hierarkkisempaan suuntaan. Alan turvallisuutta on myös vaikea verrata maapuolen ”perusalojen” turvallisuuteen. Tosin on sanomattakin selvää, että merellä turvallisuutta pidetään erityisen tärkeänä jo koulutusten ja määräysten perusteella. Hieman yllättävää oli se, että opiskelijoilla oli hieman ”positiivisempi” kanta turvallisuuden suhteen kuin alalla olevilla.

Kuva 9. Alalla olevien mielestä alaa opiskelevien odotukset ja käsitykset ovat:

Alalla olevien mielipiteet opiskelijoiden odotuksista ja käsityksistä (Kuva 9) ovat melko odotettavia. Poikkeuksia kuitenkin löytyy opiskelijoiden vastauksiin verrattuna, vaikka ei aivan päinvastaisia vastauksia juuri tullutkaan. Alalla olevien mielipide nojaa selkeästi enemmän romanttisiin, vähemmän todenmukaisiin ja heikosti täytyviin odotuksiin. On positiivista huomata sekä alalla olevien että opiskelijoiden myöntävän odotusten olevan muuttuvia ja jossain määrin stereotyyppisiä. Tämä antaa mielestäni mahdollisuuden kehitykseen ja kuvastaa jossain määrin avointa mieltä. Mikäli vastaukset eivät antaisi osviittaa stereotypiaan ja muuttuvuuteen olisi tilanne mielestäni huolestuttava, sillä tällöin aloittavilla olisi varsin suoraviivaiset käsitykset, jotka mahdollisesti saattaisivat pilata uran jo alkuunsa kokemusten karttuessa. Toisaalta en näe myöskään selkeää syytä, miten tilanne voisi olla edellä mainitun kaltainen ilman, että alalle hakeutuvat jotakin kautta saisivat kokemusta alasta jo ennen sille varsinaisesti hakeutumista. Ellei sitten alalle pääsisi hakeutumaan täysin

sopimatonta ainesta, joka kuvittelisi asioiden olevan varsin erilailla. Alalla olevista suurin osa vastasi, että toivomukset täyttyvät heikosti, mikä on varsin odotettava seikka tämäntyyppisellä alalla.

Kuva 10. Alalla olevien mielipide median käsityksestä

Alalla olevien käsitykset median paikkansapitävyydestä (kuva 10) ovat melko selkeitä. Suurin osa pitää median käsityksiä vähintäänkin hieman romanttisina ja heikosti realistisina. Tämä ei myöskään yllättänyt juuri lainkaan, kuten alkuteoriassa jo mainitsin mm. Kalle Aaltosen legendan yhä elävän. Toisaalta se, että jos median käsitys alasta on kovin epärealistinen ja romanttinen saattaa se olla jopa vahingollista esimerkiksi alan arvostuksen kannalta. Tämä puoltaa myös hieman teoriaa siitä, kuinka median käsitys vaikuttaisi alalle hakeutuvien syihin lähteä merelle - olisihan se mukavaa, jos työ merellä olisi letkeää ja romanttista seilausta maailman merillä. En väitä, ettei näin voisi jossakin olla, mutta todellisuus saattaa kuitenkin olla suuremmalta osalta varsin toisenlaista.

Lomakkeen viimeisen kysymyksen saadut vastaukset olivatkin melko karua luettavaa. Kuten kävi myös opiskelijoiden vastausten kanssa, yllätyin hieman näinkin korkeista luvuista. Noin 72 % vastaajista oli sitä mieltä, että alalle hakeutuvat ovat tulleet vain kokeilemaan alaa tai aikeina on siirtyä muuhun työhön myöhemmin. Tämä on mielestäni siitä karua luettavaa, että ala on tyypiltään sellainen, että se vaati melko pitkän sitoutumisen. Olisihan se melko absurdia, jos kapteeniksi valmistuttuaan

pääsisi suoraan kapteeniksi laivan päälle? Praktiikkaa täytyy olla, eikä sen saaminen aina ole aivan itsestään selvää. Vain noin 27 % vastasi alalle hakeutuvien sitoutuvan pitkäaikaisesti valitsemaansa ammattiin.

4.8 Maapuolen vastaukset

Maapuolen vastaukset olivat jonkinlainen ”villikortti”, jota voi verrata opiskelijoiden vastauksiin. Onhan maapuolen vastaajien tausta, ikä ja elämäntilanne varsin vaihtelevaa verrattuna meripuolen henkilöstöön, enkä voinut jakaa lomakkeita niin, että tietäisin kuka tai mitä vastaaja tekee/on tehnyt työkseen. On myös täysin mahdotonta tietää, onko tämän ryhmän vastaajilla jonkinlaisia kytköksiä merenkulkuun vai ovatko vastaukset enimmäkseen ”mutu” vastauksia. Tavoite oli jakaa noin 30 kyselylomaketta valvotusti, ja tämä onnistuikin hyvin. Vastauksista tosin huomaa vaihtelevuuden, jota sinänsä ei voi pitää kovin kummastuttavana seikkana. Sivuhuomautuksena voisin mainita, että alkuteorian odotusten mukaan maapuolen ja opiskelijoiden vastaukset olisivat suhteellisen lähellä toisiaan.

Vastauksia tuli yhteensä 30/30 kappaletta (100 %)

30 vastaajan mielestä merimies on pääsääntöisesti mies (100 %)

30 vastaajan mielestä merimiehistä puhuttaessa tarkoitetaan kansimiehistöä (100 %)

23 vastaajan mielestä rekrytointimenetelmät ovat realistisia (76,7 %)

18 vastaajan mielestä alalle hakeutuvien mielikuvat ovat realistisia (60 %)

Alalle hakeutumisen suurimmat motivaattorit:

Palkka	13	43.33%
Vapaat	17	56.67%
Vapaus/Kaipuu	18	60.00%
Median kuva	2	6.67%
Arvostus	9	30.00%
JännittäväTyö	5	16.67%
Työllistyminen	8	26.67%

Merimiesten työ on:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan	
Jännittävää	6.67%	60.00%	33.33%	6.67%	Monotonista
Arvostettua	10.00%	60.00%	23.33%	6.67%	Aliarvostettua
Hyv. Palkka	6.67%	73.33%	20.00%	0.00%	Huon. Palkka
Turvallista	13.33%	40.00%	40.00%	0.00%	Vaarallista
Pit. Vapaat	50.00%	36.67%	13.33%	0.00%	Lyh.Vapaat
Hierarkista	23.33%	56.67%	16.67%	3.33%	Vapaata
Haastavaa	10.00%	70.00%	13.33%	6.67%	Helppoa
Seikkaulua	6.67%	30.00%	40.00%	23.33%	Arkista
Vireää	3.33%	30.00%	56.67%	10.00%	Väsyttävää

Opiskelijoiden odotukset täyttyvät:

	Hyvin	Vähän	Heikosti	Ei Lainkaan
Täyttyvät	30.00%	66.67%	3.33%	0.00%
Todenmukaisia	26.67%	60.00%	13.33%	0.00%
Muuttuvia	36.67%	43.33%	20.00%	0.00%
Stereotyyppisiä	20.00%	50.00%	30.00%	0.00%
Romanttisia	13.33%	26.67%	30.00%	30.00%

Median käsitys alasta on:

Realistinen	16.67%	40.00%	30.00%	13.33%	Kuvitteellinen
Romanttinen	20.00%	36.67%	36.67%	6.67%	Arkinen

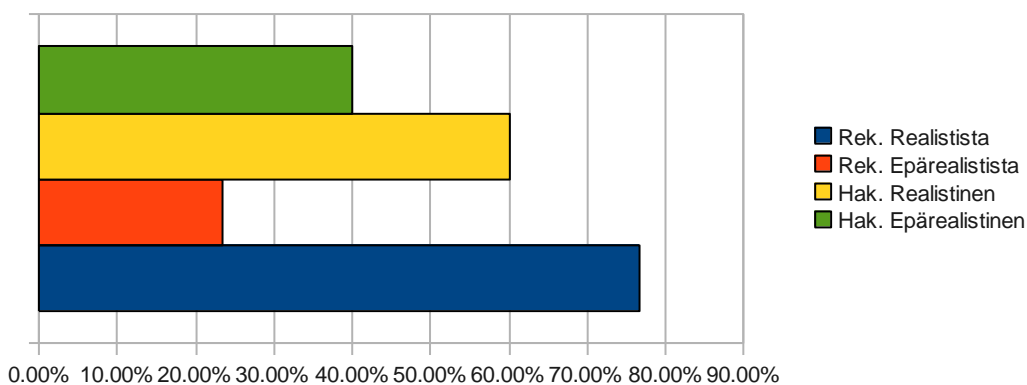
Alalle hakeutuvien suunnitelmat:

Pitkäksi	80.00%
Kokeilemaan	20.00%
Muulle alalle	0.00%

4.9 Päätelemät maapuolen vastauksista

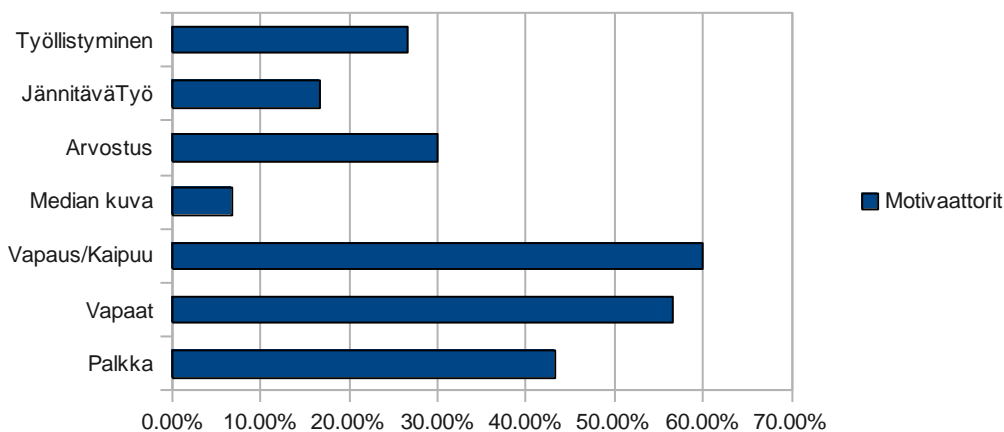
Maapuolen vastaajien alkuosuuden vastaukset tulivat siinä mielessä hieman yllätyksenä, että hajontaa ei käytännössä ollut, ja vastaukset ovat hyvin lähellä alalla oleviin ja opiskelijoiden nähden. Tämän joukon yksimielinen mielipide oli, että

merimies on mies ja merimiehistä yleisesti puhuttaessa tarkoitetaan kansimiehistöä. Tuntuu siis siltä, että mielikuva kansimiehistöstä alan ”edustajina” on varsin syvälle juurtunut, sillä kaikissa ryhmissä se kipuaa ensimmäiseksi; se mistä tämä kansipuolen täydellinen kannatus johtuu on aivan toinen tarina - ehkä kuuluisilla merimiestarinoilla voisi olla tämän kanssa jotakin tekemistä?

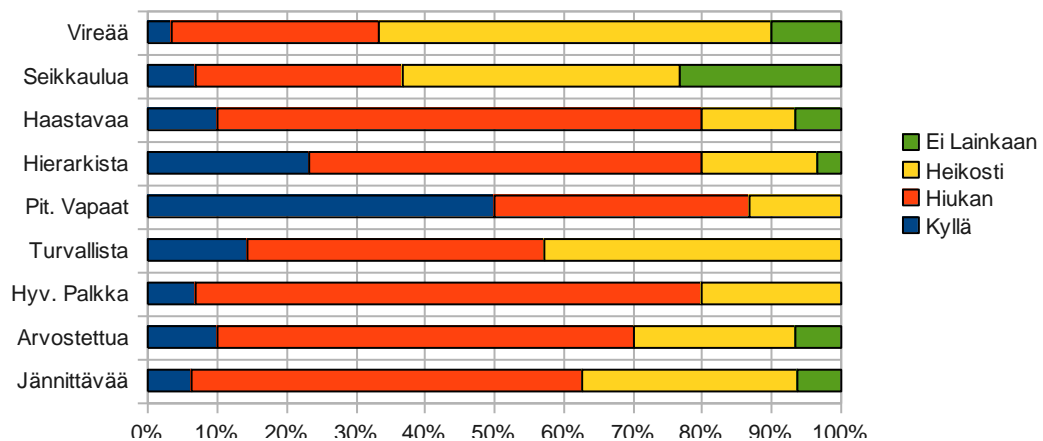
Kuva 11. Maapuolen mielipide hausta ja rekrytoinnista

Myös rekrytointimenetelmien realistisuus (kuva 11) on lähellä opiskelijoiden kantaa (76,7 % vrt. 78,05 %) joka sinänsä ei kovasti yllätä. Myös hakijoiden mielikuvien realistisuus on melko lähellä opiskelijoiden ajatuksia asiasta (60 % vrt. 51,2 %). Tämä voi kuvastaa sitä, että sekä maapuolen että opiskelijoiden tietämys asiasta ei ehkä vielä ole kypsynyt.

Kuva 12. Maapuolen mielipide alalle hakeutumisesta

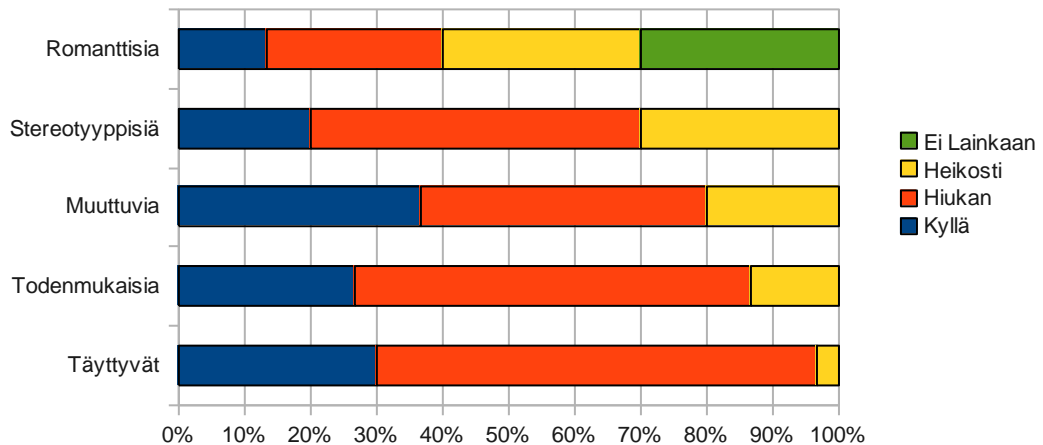
Alalle hakeutumisen motivaattorit (kuva 12) sen sijaan hiukan aiheutti jo hajontaa ja hieman kummastuttavia vastauksia. Vaikka vapaat olivat varsin kannatettu motivaattori se ei kuitenkaan yltänyt suosituimmaksi motivaattoriksi. Vapaus ja sen kaipuu ilmaantui suurimmaksi motivaattoriksi. Toiseksi ja kolmanneksi tuli siis vapaat ja palkkaus. Molemmat osuvat suhteellisen lähelle opiskelijoiden mielipidettä, vaikka vapauden kaipuu kannatetuimpana taasen ei sovi. Toisaalta myös nämä tulokset sopivat melkoisen hyvin alkuteorian odotuksiin.

Kuva 13. Maapuolen mielestä merimiesten työ on:

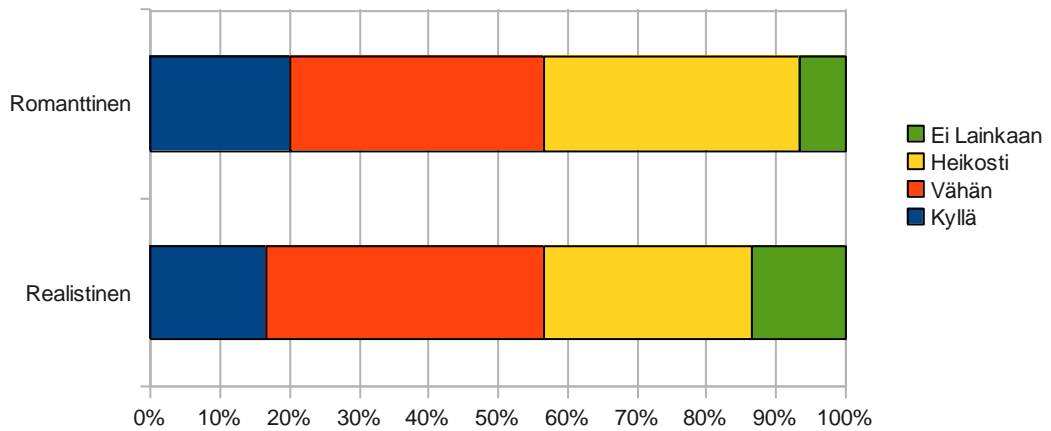
Maapuolen vastauksista (kuva 13) paistaa selkeästi läpi kuva merimiesten yhtäjaksoisista vapaista ja kuva jokseenkin hyvistä palkoista. Kuva 13 on siitä hieman yllätyksellinen, että lähes kaikkiin vastauksiin tuli positiivisia, tai vähintään hiukan positiivisia vastauksia. Vireys ja seikkailu olivat ainoita, joissa hajontaa tuli enemmän. Totta on, että merimiesten työ on melko väsyttävää ja jossain määrin ehkäpä arkista, mutta en ihan osannut odottaa maapuolen vastaavan näin. Tämä myös poikkeaa jossain määrin opiskelijoiden vastauksista. Muutoin tämänkaltainen yleinen positiivisuus vastaa opiskelijoiden vastauksia melko hyvin. Median vaikutuksella saattaa olla merkitystä myös tässä, sillä voisin kuvitella maapuolen vastausten nojaavan median kautta saatuihin käsityksiin, kuten myös alkutaipaleen opiskelijoiden mielikuvien kohdalla.

Hieman kummastuttavana pidän myös mielipiteet alan suhteellisen hyvistä palkoista nähden alan luonteen, sillä sekä opiskelijoiden ja maapuolen mielipiteet ovat enemmän tai vähemmän tämän kannalla, kun taas alkuteoriassa ilmenneiden asioiden ja jo alalla olevien mielipiteet viittaavat jokseenkin toiseen suuntaan. Vastaukset alan jännittävydestä maapuolen vastauksissa olivat melko lailla odotettuja, onhan moni maapuolen työpaikka kiinteästi yhdessä tai muutamassa paikassa. Turvallisuuden suhteen näinkin positiivinen vastauskanta tuli pienenä yllätyksenä ajatellen median usein varsin kriittistä ja onnettomuuspoijaista uutisointia, esimerkkinä /15/ lähiaikoina tulossa ollut matkustaja-alus Itämerellä.

Kuva 14. Maapuolen mielestä odotukset ovat

Sekä maapuolen että opiskelijoiden vastaukset (kuva 14) odotuksista ovat melko positiivisia. Pientä hajontaa opiskelijoihin verrattuna tuli romanttisuuden suhteen. Maapuolen mielipide odotuksien täyttymisestä on sen sijaan melko yltiöpositiivinen, eikä muutamaa lukuun ottamatta, kukaan muu vastannut niiden mahdollista täyttymättömyyttä. Täytyykö minkään työpaikan odotukset näin hyvin on tietysti mahdotonta sanoa - melko realistinen ja perehtynyt alaan täytyisi olla, että osaisi mitoittaa odotuksensa näinkin hyvin. Myönnettävä on, että on tietenkin täysin eri asia kysyä vaikka kaupan kassatyöntekijän odotuksista verrattuna merikapteeniksi opiskelevan odotuksiin.

Kuva 15. Maapuolen mielipide median käsityksestä

Maapuolen käsitykset mediasta (kuva 15) olivat melko vaihtelevia. Kuvasta 15 on kuitenkin mahdollista päätellä pienehkö kannatus romanttisuuteen ja realistisuuteen, joka on sinänsä mielenkiintoista, että mikäli median kuva oikeasti on/olisi pääsääntöisesti sekä realistinen että romanttinen, olisi merenkulun romantiikka mediassa enemmän tai vähemmän totuus. Vastaukset realistisuuden suhteen poikkeavat melko radikaalisti verrattuna alalla olevien vastauksiin, joka herättää kysymyksen eri medialähteiden paikkansapitävyydestä. Voisin kuvitella tämänkaltaisen hajonnan juurtuvan hanakasta uutisoinnista onnettomuuksissa ja toisaalta siitä, että toimittajilla ei välttämättä ole kovin faktapohjaista tietoa esim. laivalla olevista menettelytavoista. Tällainen uutisointi saattaa johtaa samanaikaisesti sekä tosiasioista kertovaan että välillä jokseenkin huvittavaan uutisointiin kuten: ”saksalaisviranomaisten mukaan miehistön jäsen yritti tuloksetta sammuttaa autokannella syttynyttä paloa ennen kuin kutsui paikalle kapteenin.” /16/. Lienee varsin harvinaista, että tulipalon paikalle kutsuttaisiin kapteeni, enkä ymmärrä mitä tämmöisellä uutisoinnilla oikein ajetaan takaa, vai olettavatko ihmiset maissa kapteenin omaavan joitain ylikuonnollisia kykyjä esimerkiksi palon sammutukseen liittyen?

Viimeiseen kysymykseen alalle hakeutuvien suunnitelmista suurin osa vastaajista vastasi pitkäksi aikaa sitoutumisen (80 %) ja tämä oli varsin odotettu vastaus maapuolen vastaajilta - voisihan näin kuvitella asianlaidan olevan, ilman tarkempaa tietämystä alasta, mutta olisin tosin odottanut vielä hieman suurempaa kannatusta heiltä. Opiskelijathan vastasivat että noin 32 % tulee ainoastaan kokeilemaan alaa tai siirtymisen muihin töihin ja vastaavasti alalla olevien käsitys asiasta oli vielä karumpi eli 72 %!

4.10 Haastattelut

Haastatteluja oli tarkoitus teettää neljä kappaletta, ja oli tarkoitus haastatella sellaisia henkilöiltä, joilla olisi vankka kokemus sekä merenkulusta että harjoittelijoista/opiskelijoista. Tämä onnistui hyvin, vaikka ei täysin toivomallani tavalla. Aikatauluista ja henkilöiden eri sijainneista johtuen, jouduin suorittamaan haastattelut sähköisessä muodossa. Tämä aiheutti aluksi hiukan epävarmuutta sekä vastausten että ylipäättänsä koko haastattelun saamisen suhteen. Toisaalta, tämänkaltainen metodi antoi mahdollisuuden haastateltavalle pohtia kysymyksiä sopivana ajankohtana sekä sopivalla aikataululla. Ehkä juuri tästä syystä haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin, sillä vastaukset olivat asiallisia ja sopivan pituisia ilman paljon ylimääräistä asiaa. Loppujen lopuksi kaikki vastasivat aikataulussa, ja sain siis takaisin neljä haastattelua. Koska kaikki haastateltavat ovat anonyymejä, en voi tarkemmin eritellä heidän asemaansa muutoin kuin, että kaikilla on tarpeeksi kokemusta asian tiimoilta. Huomautuksena voisin lisätä, etten tässä osiossa käytä muita lähteitä kuin haastattelumuistiinpanojani /17/ ja itse haastattelu pohjia niiden anonymiteetin vuoksi. (Haastattelukysymykset kts.Liite 3)

4.11 Haastattelujen tulokset

Haastattelujen ensimmäinen kysymys koski opiskelijoiden odotuksia alaa ja sen opiskelua kohtaan. Kaikki haastateltavat olivat enemmän tai vähemmän yksimielisiä siitä, että odotukset olivat korkealla nopeasta ylenemisestä ja näin ollen myös

koulutuksen mukaisesta tehtävästä. Ala vaatii melko paljon työkokemusta ja työntekoa ennen etenemistä, joten nopea nousu on melko epätodennäköistä ja korkeat odotukset nopeasti etenemistä hieman epärealistisia. Lisäksi haastatteluista ilmeni alan eksotiikka/romanttisuus ja erilaisuus verraten maapuolen töihin ja näin ollen myös toiveet alan arvostuksesta sekä palkkauksesta. Tämä vastaakin alkuteoriaani ja jälleen ilmenee tämä merenkulun hieman ristiriitainen tilanne arvostuksesta ja palkkauksesta, joista olen maininnut moneen kertaan aikaisemmin tässä työssä.

Toisena kysymyksenä kysyin kuinka hyvin haastateltavat näkevät alalle hakeutuvien odotusten täyttyvän. Haastateltavat olivat tämänkin kysymyksen suhteen yllättävän yksimielisiä ottaen huomioon sen, että kaikki haastateltavat eivät olleet esimerkiksi samalta laivalta. Kuten ensimmäisenkin kysymyksen kohdalla, nopea eteneminen todettiin vaikeaksi varustamohierarkian (työnantajapuolen arvostus) ja rajallisten paikkojen johdosta. Todettiin myös alan vaativan pitkäjänteisyyttä ja eräs vastaaja arvelikin suurimpien harhaluulojen karsiutuvan jo ensimmäisen vuoden tai puolentoista kohdalla. Palkkaus nousi jälleen esille ja kaksi mainitsikin sen suoraan; haastatteluissa todettiin, että palkka itsessään saattaa olla pettymys (muutamaa ulkomailla harjoitettavaa erikoisalaa lukuun ottamatta). Eräs vastaaja myönsi rehellisesti pitävänsä alasta, mutta koki alempien vakanssien palkan olevan surkea ja olevansa pettynyt tämän hetkiseen palkkaansa suhteessa tehtyihin tunteihin ja lomiin. Sama kyseinen vastaaja totesi myös palkkauksen sopivan paremmin ruotsalaiseen systeemiin, jossa lomat kulkevat esimerkiksi tyyliin kaksi viikkoa töitä ja neljä vapaata. Vastuun, tehdyn työn ja sen luonteen huomioon ottaen palkkaus on melko surkeaa (ottaen huomioon myös lomat).

Eräs alustava idea olikin tehdä naamioitu työpaikkailmoitus tämän palkkamallin mukaisesti, jakaa se opiskelijoille ja pyytää heitä ottamaan kantaa asiaan. En toteuttanut ideaani kuitenkaan, sillä se ei olisi vastannut tämän työn tarkoitusta eikä olisi ollut ehkäpä sen tyyliin sopivakaan.

Kolmantena kysymyksenä olivat suomalaisen merenkulun tämän hetkiset kompastuskivet. Kysymyksen idea oli saada hieman kantaa siihen, mikä tai missä on pielessä, jos mikään. Vaikka vastaukset noudattivat suhteellisen samankaltaista linjaa,

tuli tässä hieman hajontaa. Ehkä suurimmaksi ongelmaksi nähtiin harjoittelu-/työtilanne ja jonkinlainen varustamoitten ”tasapainottomuus”. Lähes kaikki vastaajat totesivat praktiikan ja sen saamisen olevan ongelma, sillä tonnistoveromuutoksesta huolimatta eivät harjoittelu-/työpaikat ole lisääntyneet odotetusti. Tästä huolimatta varustamoilla on ilmeisen huutava pula kokeneemmasta päällystöstä. Todettiin myös, varustamoiden (ja pörssiyhtiöiden) kyky hallita alaa niin rahti- kuin finanssipuolella on jokseenkin epästabiili ja tämä kiristää työoloja ja palkkakehitystä. Eräs vastaajista kertoi tämän hetkisestä tilanteesta kuvaavasti näin:

”Työntekijät muuttuvat entistä enemmän pelinappuloiksi ja välttämättömäksi kiusalliseksi kustannukseksi”/17./

Haastatteluissa ilmeni myös huoli pätevyyden ja kokemuksen karkaamisesta maihin. Eräs vastaaja totesi myös monikansallisten varustamojen saama valtiovallan tuen olevan ongelma ja ”kieroutuma”, joka tulisi vielä maksamaan yhteiskunnalle sekä syövän pohjaa kansalaisten luottamukselta. Oma kommenttini tähän paikkaan on, että melko ristiriitainen tilanne on syntynyt kun samaan aikaan on pula kokeneista työntekijöistä ja vähemmän kokeneilla on vaikeuksia saada praktiikka/kokemusta, jolla voitaisiin paikata tätä pulaa! Tilannetta ei varmasti auta se, että palkkaus junnaa paikallaan ja jo kiristynvä työtilanne sekä ilmapiiri mahdollisesti kiristyvät entisestään.

Neljännessä kysymyksessä kysyin, ovatko edellisen kysymyksen ongelmat syypäitä alalla aloittavien viihtymättömyyteen ja odotuksien täyttymättömyyteen. Syypäiksi todettiin uhkailu lippumuutoksista ja sekamiehityksistä joka syö ura- ja palkkakehitystä. Tämän lisäksi todettiin ongelmaksi edellä mainittu kokemuksen puute ja viihtyvyys laivoilla. Onhan selvää, että laivatyö ei välttämättä sovi kaikille ja ikävä kyllä tämä testataan nykysysteemissä lähinnä koulutuksen jälkeen työelämässä. Eräs haastatelluista totesi päällystöliiton olevan aivan pihalla asioista, joita sen pitäisi hoitaa, ja epäili jopa sen korruptoituneen ajaessaan läpi salassa pikaisia päätöksiä. Tämä on mielestäni varsin huolestuttavaa varsinkin Suomen kaltaisessa maassa, jota yleensä pidetään jopa vähiten korruptoituneena. Pelkkä epäily jo korruptiosta tämänkaltaisessa asemassa on minusta huutomerkki, jota tulisi tutkia.

Viides kysymys liittyi Kymen Sanomien artikkeliin /13/, jossa mainitaan kuinka noin 30 % laivatöissä olleista lopettaa ja palaa maihin töihin. Tässäkin kysymyksessä haastatellut olivat melko yksimielisiä. Syiksi arveltiin nimenomaan alan raskaus varsinkin silloin kun syntyy perheenisäystä. Hieman yllätyksekseni, muutama haastatelluista vastasi oppilaitosten antavan liian ”kullatun” kuvan alasta. Todellisuuden paljastuessa alan arvostuksesta ja mm. palkkauksesta mainitun intervallin saatossa, alkavat maatyöt kiinnostaa. Tämä on varmastikin totta, jos lisätään vielä usein työn aiheuttama kuormitus esimerkiksi perhesuhteissa. Osasyiksi arveltiin myös se, että nykypäivänä ihmiset ovat herkempiä vaihtamaan alaa ja kokeilemaan jotakin uutta. Tähän kohtaan liitän muutaman lainauksen saaduista vastauksista:

”Oppilaitoksen antavat liian ihanteellisen kuvan meriammatista kun haalivat opiskelijoita”, ”Oppilaitoksille tuntuu olevan tärkeää se, että oppilaspaikat saadaan täyttymään ja näin oppilaitos pysymään hengissä” /17./

”Todellisuudessa merityö on nykyään melko totista torvensoittoa, vähän vapaata ja kiireelliset linjat” /17./

Kuudes kysymys liittyi maapuolen jokseenkin romanttiseen/kuvitteelliseen käsitykseen ja sen kytkeytymisestä alalla hakeutuvien odotuksiin. Kaikki vastaajat olivat tämän asian suhteen samaa mieltä. Asian todettiin olevan totta, tosin erittelemättä millä tapaa. Todettiin sekä oppilaitosten että maapuolen (tai niiden jotka eivät alaa tunne) luovan vääränlaisia kuvitelmia alasta. Yksi vastaajista totesi kokemuksensa perusteella 50 % alalle hakeutuvien odotusten olevan auvoisemmat kuin todellisuus.

Seitsemäs kysymys liittyi suomalaisen merenkulun ja rekrytoinnin portaalien luomiin mielikuviin. Tämä kysymykseen kaksi vastaajista osoittautui jokseenkin jääveiksi vastaamaan, koska olivat jollain tapaa olleet tai ovat kytköksissä kyseiseen sivustoon. Tästä huolimatta todettiin, että sivusto kaipaisi hieman lisää realismia ja tämän olevan jo työn alla. Kaksi muuta vastaajaa, jotka eivät olleet jäävejä arvioimaan sivustoa,

totesivat sen antavan liian houkuttelevan kuvan (ja noudattavan oppilaitosten sivujen kaavaa). Liitän tähän myös yhden lainauksen saaduista vastauksista:

”Voi herranjestas! Juuri tuollaista soopaa. Nimikin jo viittaa yllämainittuihin harhaluuloihin” /17./

Kahdeksas kysymys liittyi kyselylomakkeista saamiini tuloksiin työllistymisestä. Hieman yllätyksellisesti työllistyminen ilmestyi opiskelijoiden yhdeksi motivaattoriksi alalle hakeutumiseen. Tähän kaikki totesivat töitä kyllä olevan, varsinkin, jos mukaan luetaan ulkomaan työpaikat. Tottahan on, että suomalaisilla esimerkiksi päällystön pätevyyskirjoilla voi työllistyä ulkomailla. Todettiin myös väestön ikääntymisen luovan työpaikkoja sekä ulkomailla että Suomessa. Asia ei kuitenkaan ollut aivan niin yksinkertainen, sillä muutama vastaaja totesi, että suomalainen merenkulku ei pysty tarjoamaan paikkoja kaikille halukkailla ja toisekseen, että monikansallistamisen ja paikallistamisen voivan aiheuttaa suuriakin heilahduksia työllistymiseen. Oma kommenttini tähän on, että ilman kokemusta on varsin hankalaa tai vähintäänkin uskaliaasta lähteä hakemaan työpaikkoja ulkomailta. Ulkomaiset vuorottelujärjestelmät eivät myöskään välttämättä vastaa sitä, mitä voisi odottaa vaikka ovatkin edistyneet.

Yhdeksäs kysymys koski alalle hakeutuvien suunnitelmia ja tavoitteita alalla pysymiseen. Kaikki vastaajat totesivat alan olevan sellainen, jolle ei välttämättä jäädä loppuelämäkseen. Vastaukset hieman vaihtelivat, mutta yleensä todettiin, että alaa kokeillaan, joko pidemmällä tai lyhyemmällä aikavälillä. Tähän toki vaikuttaa odotuksien ja todellisuuden kohtaaminen. Todettiin myös edellä mainittu maailman muutos jolloin ns. ”eläkeammatit” ovat yhä harvinaisempia. Kaksi vastaajista noudatteli samaa linjaa, jonka mukaan moni varmasti haluaa päästä kokeilemaan (tai haluaa osoittaa pystyvänsä tekemään) miesvaltaisen alan korkeatasoisia päällystötehtäviä, jonka jälkeen voikin jäädä maihin. Omana kommenttina voisin lisätä, että kysymykseen on tosiaan varsin vaikea vastata. Mutta totta varmasti on se, että ne jotka kokeilemisen jälkeen jatkavat alalla, jättävän alan koettuaan saavuttaneensa sen mikä on mahdollista, oli se sitten mikä asema tahansa. Tähän

vaikuttaa tietysti odotusten ja todellisuuden kohtaaminen, ura- ja palkkakehitys sekä omat henkilökohtaiset ja perhetarpeet. Eräs vastaaja tokaisi suunnitelmien olevan ”fifty/fifty”.

Viimeisenä kysymyksenä oli millä tavoin suomalaista merenkulkua voisi parantaa, sekä opiskelun että työn kannalta, esimerkiksi vaikkapa tehostamalla harjoittelujaksoja ja karsimalla tyhjäkäyntiä. Lähes kaikki vastanneista olivat sitä mieltä, että opiskelu/harjoittelu metodeja tulisi parantaa (eräs haikaili takaisin vanhaan systeemiin, jossa vaadittiin kokemusta ennen koulutusta). Lisäksi jälleen todettiin, että tonnisto (eli laivoja) tulisi saada lisää kuten myös palkkatasoa nostaa, jotta alalla olisi houkuttimina todellinen työllisyys ja palkkataso. Tämän lisäksi toivottiin myös varustamoilta aktiivisempaa roolia ylipäättänsä sekä parempaa suhtautumista harjoitteluihin. Omana kommenttina asiaan sanoisin, että olen enemmän tai vähemmän samaa mieltä kaikkien vastaajien kanssa, ala kaipaa opetuksen ja harjoittelun suhteen parantamista, joka voisi johtaa paremmin työllistymiseen ja oikeaan osaamiseen. Toisekseen varustamoiden suhteellisen penseä suhtautuminen työntekijöihin ja harjoittelijoihin kaipaisi myös uutta intoa. Tällä hetkellä harjoittelijat vastaavat lähinnä ilmaista työvoimaa, eikä heille makseta minkäänlaista palkkaa. Tämmöinen ei motivoi kovinkaan tehokkaasti ja saattaa jopa aiheuttaa taloudellisia hankaluuksia. Lisäksi haluaisin lisätä sen, että vaikka ulkomaalaisista työpaikoista usein puhutaankin, se ei tarkoita sitä, ettei Suomen lipun alle pitäisi saada lisää laivoja ja työpaikkoja – ei voi loputtomasti vain puhua ulkomaalaisista työpaikoista! Lopuksi liitän vielä muutaman lainauksen haastatteluista:

”Olla tuhlaamatta varoja kaikenlaiseen ”innovatiiviseen” hölynpölyyn ja opettamalla tuleville merenkulkijoille ammatin todellista kuvaa. Myös palkkatason pitäisi vastata työn asettamia haasteita ja vastuuta, tällöin olisi alalle todellinen houkutin olemassa”

/17./

”Tietysti pätevyyden saaminen kestää sen jälkeen vielä pitkään [koulusta valmistumisen jälkeen], mutta osa ehkä lopettaakin seilaukset ennen sen saavuttamista, koska huomaavat ettei ala olekaan itselleen sopiva. Varustamopuoli

saisi olla rohkeampi ja sijoittaa voittoa enemmän uusiin aluksiin ja linjojen avaamisen. Jos katsoo Itämeren ja suomeen saapuvien laivojen määrää, niin se on huikea. Siitä kun saisi osankin takaisin Suomen lipun alle..”. /17./

5 PÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO

Työn tarkoituksena oli tutkia opiskelijoiden odotuksia merenkulkualasta ja käsityksiä merimiehen ammatista. Tutkimus onnistui mielestäni hyvin, ottaen huomioon rajoittavat tekijät, kuten esimerkiksi työn aikataulu. On selvä, että tämänkaltaisen työn syvällisempi luotaaminen saattaisi viedä useampia vuosia ja vaatisi esimerkiksi samojen opiskelijoiden mielipiteitten kartoittamista vuosi vuodelta.

Kymenlaakson ammattikorkeakoululle tutkimus tarjoaa paljon tietoa merenkulkualan tämän hetkisestä tilanteesta. Sen lisäksi, että työ tutkii muun muassa opiskelijoiden odotuksia, antaa se myös vertailukelpoista tietoa sekä alalla olevista, että maapuolen ajatuksista alaan liittyen. Vaikka en varsinaisesti ole tietoinen mihin tarkoitukseen työ tilattiin, uskon sille löytyvän monenlaisia käyttötarkoituksia. Työtä voi käyttää esimerkiksi koulun rekrytoinnin tai julkisen kuvan parantamiseen tai työkaluna, jonka avulla voisi löytää keinoja säilyttää opiskelijoiden mielenkiinto alaan. Työ sisältää myös tärkeää tietoa opiskelijoiden mielipiteistä, käsitteistä ja odotuksista, jotka uskon kiinnostavan alan opettajia sekä muiden alaan liittyvien tahojen henkilöitä.

Tutkimuksen tulokset olivat suhteellisen täsmääviä alkuteorian ennakko-odotuksiin nähden. Kuten yleensäkin mielipidemittauksissa, poikkeavia tai yllätyksellisiä vastauksia kuitenkin löytyi. Tällaisiksi voisi lukea esimerkiksi melko poikkeavat mielipiteet alalla olevien ja opiskelijoiden vastausten kesken ja esimerkiksi sen, että suurin piirtein 30 % opiskelijoista vastasi suunnitelmiansa olevan vain kokeilla alaa ja, että pitävät tavoitteinaan jonkun muun maapuolen työn! Alan luonteesta ja melko hurjista merimiestarinoista johtuen, ymmärrän tietyllä tavalla opiskelijoiden ajatukset alan kokeilemisestä, vaikka en olisi odottanut aivan näin suurta vastauskantaa asiaan liittyen.

On selvää, että alalla aloittavilla opiskelijoilla on melko korkeita odotuksia ja positiivisia mielipiteitä alasta. Se mistä nämä haaveet ja epärealistiset odotukset ja käsitykset saavat alkunsa on lähes mahdotonta arvioida, ja olisi täysin eri työn ainesta. Oma ennako-oletukseni, joka näkyy läpi tämän työn, oli erilaisten medioiden vaikutus ryhmien käsityksiin alaan liittyen. Tulokset tosin eivät vahvista tätä ennako-odotustani, mutta toisaalta kyselyt eivät liittyneet siihen, millä perusteilla opiskelijat olivat saaneet kuvan alasta. Tämä voisi kuitenkin olla yksi jatkotutkimuksen aihe.

Työn antamista tuloksista voisi päätellä, että jonkinlaista parantamisen varaa olisi rekrytoinnissa ja opiskelijoiden sekä alalle hakeutuvien odotuksien realistisemmaksi saamiseksi. Monikin taho antaa hieman liian romantisoidun tai epärealistisen kuvan alasta; hyvine palkkoineen, jonkinlaisesta seikkailusta, pitkistä vapaista sekä hyvästä työllistymisestä. Tämä myös näkyy melko hyvin mielestäni opiskelijoiden vastauksissa. En tietenkään ole tarkoitukseni väittää, että alalla olisi tällä hetkellä todella huonot palkat tai esimerkiksi liian lyhyitä vapaita vaan tarkoitan, että nämä ovat asioita, joita tulisi kehittää sekä yrittää käsitellä hieman varovaisemmin mediassa. Asioiden värittämisellä sorrutaan helposti alan epärealistisen kuvan levittämiseen. Alan epärealistinen mainostaminen saattaa romuttaa monen opiskelijan käsityksiä alasta kokemuksen karttuessa. Tuloksista on havaittavissa selkeästi ainakin se, että edellä mainittujen asioiden tiimoilta on tällä hetkellä paljon keskustelua ja toiveita parannuksista. Tämän työn tulokset viittaavat myös siihen, että hyvin moni alalla oleva työntekijä kokee palkkansa olevan liian alhainen työn luonteeseen ja vaativuuteen nähden, on huolestunut työllistymisen kehityksestä ja kokee työn aiheuttavan asioiden järjestelyongelmia sekä sopeutumisongelmia suhteellisen lyhyillä vapaa-jaksoilla. Viimeisenä mainittu asia saattaisi myös olla aihe, joka kaipaisi tutkimista, jotta parantamishdotuksia esimerkiksi vuorotyöjärjestelyihin voisi löytää. Tuloksista sekä omasta kokemuksesta päätellen, luulen, että monikaan merenkulun opiskelija ei osaa odottaa miten paljon elämä voi muuttua valitsemallaan alalla.

Nämä mainitsemani asiat saattavat olla syitä, miksi moni lopettaa tai vaihtaa alaa enemmän tai myöhemmin. Mitä sitten olisi tehtävissä onkin vaikeampi vastattava,

mutta ehkä merenkulkualan päättäjien kannattaisi esimerkiksi vilkaista hieman Ruotsin merenkulun mallin suuntaan? Koulutuksen ja rekrytoinnin suhteen olisi myös jonkinlaisia muutoksia tehtävä ja ymmärtääkseni tällaisia on myös tehty tai ollaan tekemässä Kymenlaakson Ammattikorkeakoulussa. Uusien opiskelijoiden rekrytointia voisi muuttaa hieman realistisempaan suuntaan, esimerkiksi internetsivujen mielipidehaastatteluista saattaisi olla hyötyä?

Varustamoiden, liittojen ja koulujen yhteistyötä voisi myös mielestäni parantaa, sillä tilanne tuntuu olevan jokseenkin ongelmallinen kun samanaikaisesti on pulaa kokeneista työntekijöistä ja kuitenkin samaan aikaan nuoremmilla työntekijöillä on vaikeuksia saada vakituista paikkaa kerätäkseen työkokemusta. Tähän jos lisätään vielä muut mahdolliset työntekijän kokemat ongelmat tällä alalla, on soppa melko valmis.

Suomalainen merenkulku kaipaa monia parannuksia ja vaikka työllistyminen on tällä hetkellä hankalaa, on myös mahdollista siirtyä ulkomaisille laivoille, jos haluaa. Positiivista tuloksissa oli nähdä opiskelijoiden suhteellisen avoin mieli odotuksiensa muuttumisen suhteen ja tästä onkin hyvä aloittaa - eihän normaalissakaan elämässä kaikki odotukset käy toteen. Ehkäpä tästä syystä ”Per aspera ad astra”/18/ onkin monen eri laitoksen motto.

LÄHTEET

/1/ Niva, Anu 2005, Tilastolliset menetelmät, luentomateriaali OAMK.

/2/ Helenius, Jaana 1999, Oppimispäiväkirja kliinisen laboratoriotyön opiskelijan ohjauksessa, Helsingin Yliopiston kasvatustieteen laitos

/3/ Puusniekka Anna & Saaranen-Kauppinen Anita 2006, Mitä laadullinen tutkimus on, KvaliMOTV , Menetelmäopetuksen tietovaranto,
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

/4/ Flink, Riitta, Summamuuttajat, Tuumasta tekstiksi, Perusopas seminaari- ja opinnäytetyön tekijälle, <http://www.uta.fi/laitokset/hoito/wwwoppimateriaali/luku5c.html>

/5/ Kyttä, Marketta, Semanttinen differentiaali, Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti, Teknillinen Korkeakoulu
<http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Metodit.html>

/6/ Repo, Risto 2004, Onnettomuustutkintakeskus S3/2004M, Väsymyksen syyt ja yleisyys komentositatyöskentelyssä
<http://www.onnettomuustutkinta.fi/Etusivu/Tutkintaselostukset/Vesiliikenne/VesiliikenneTeematutkimat/1266334150682>.

/7/ Laivat ja Merenkulku - Merenkulkijan muotokuva, Suomi24 Keskustelupalsta,
<http://keskustelu.suomi24.fi/node/1718232>.

/8/ Laivat ja Merenkulku - Merimiesten palkat, Suomi24 Keskustelupalsta,
<http://keskustelu.suomi24.fi/node/5050091>

/9/ Opiskelijahaastatteluja, Kymenlaakson ammattikorkeakoulun internet sivut
[http://www.kyamk.fi/Hakeminen/Opiskelijahaastatteluja/Merenkulun ja logistiikan haastattelut/](http://www.kyamk.fi/Hakeminen/Opiskelijahaastatteluja/Merenkulun_ja_logistiikan_haastattelut/)

/10/ Lehto, Paula 2009, Merimiesromantiikan purku, Lahden Ammattikorkeakoulu

/11/ Karjalainen, Mira 1999, Merimiehen matkakertomus, Helsingin Yliopisto

/12/ Rautava, Timo 2007, Romanttinen merimies seilaa yhä, Helsingin Sanomat

/13/ Palmu, Outi 2010, Kiinnostus merenkulkualan koulutusta kohtaan on kasvanut, Kymen Sanomat

/14/ Lappalainen, Tuomo 2004, Pelon aika toi uuden luottomiehen, Suomen Kuvalehti
http://www.aikakaus.fi/al_koulussa/artikkelipankki/luottomies.htm

/15/ MTV3 2010, Matkustaja-alus tulella itämerellä – satoja evakuoitu, MTV3
<http://www.mtv3.fi/uutiset/ulkomaat.shtml/arkistot/ulkomaat/2010/10/1201812>

/16/ Iltasanomat 2010, Matkustajalautan palo alkoi kuorma-auton teknisestä viasta
<http://www.iltasanomat.fi/uutiset/ulkomaat/uutinen.asp?id=2262042>

/17/ Tarpila, Jan 2010, Haastattelu muistiinpanot & pohjat 28.10.2010

/18/ Wikipedia 2010, Per aspera ad astra, Wikipedia Vapaa Tietosanakirja
http://en.wikipedia.org/wiki/Per_aspera_ad_astra

/19/ Wikipedia 2010, Yleistys, Wikipedia Vapaa Tietosanakirja
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Yleistys>

LIITTEET

Liite 1 - FCBSforum, merenkulku

Merenkulun Palkankorotukset viestiketju

<http://www.fcbsweb.com/forum/index.php?PHPSESSID=7ddu14m22h7if2hgkm3oaslul2&topic=11760,0>

”Karu totuus on, että esimerkiksi aloittelevan vahtiperämiehen tai vahtikonemestarin palkka ilman ikälisiä tyypillisessä suomalaisessa ro-ro aluksessa (alle 13000 tn) on noin 2100 euroa kuukaudessa ja tämä 70-tunnin ylityösopimuksella - saat siis tehdä jopa 70 tuntia kuukaudessa ilmaista ylityötä..”

”Suomessa merimiehiä hönötetään 6-0. palkat muka hyvät mutta yleensä peruspalkka on jotain ihan skeidaa ja sit ylityöt kerryttää mutta teeppäs maissa vaikka 4h päivässä ylitöitä (6-6 vahti esim.) niin alkaa tulla ihan kivasti tiliä.”

”Iman muuta merenkulun palkkoja tulisi nostaa! Kuka nyt haluaa olla pitkät ajat poissa kotoa ja **TODELLA** pienellä palkalla?? Kyllä hyvä korotus ei olisi pahitteeksi.”

”Kyllähän merenkulkijoiden verotus ajaa maissa tulonsa ansaitsevien kanssa aivan samalle tasolle. Ero tänä päivänä on marginaalinen. Täytyy ottaa huomioon että MEK-maksu, minkä bruttoansiostasi maksat, lisätynä luontaisetujen verostuarvolla on täysin veroluonteinen maksuerä, mitä et suomenlipun alla voi välttää millään” ”koska maissa työskentelevällä ja merityötä tekevällä ei itse maksettavan eläkkeen suuruudessa ole juurikaan enää mitään eroa. Liekö kellään tietoa, maissahan ko. eläkemaksu on noin 5 % luokkaa ja merimiehillä 11 %”

”No ehkä seuraavassa elämässä olen viisaampi enkä pieraisekkaan merenkulkuun päin.”

FCBSforum, merenkulku, Kapteeniksi, lukio vai ammattikoulu ensin?;

<http://www.fcbsweb.com/forum/index.php?action=printpage;topic=6971,0>

”On näet aika paljon perämies/merikapteeni luokilla tyyppisiä joilla ei ole kovinkaan hyvät merenkulun perustiedot. Olen meinaan törmännyt "obiksiin" (harjoittelija) jotka tulevat laivalle ja

esittelevät itsensä tuleviksi merikapteeneiksi kumminkaan heillä ei ole sen ihmeempää tietoa merenkulusta.”

”Aika monella on väärä kuva tuosta merikapteeni koulutuksesta, moni varmaankin ajattelee että koulun käytyään sitä pääsee suoraan jonkin kerpon sillalle kippariksi ja pääsee seilailemaan pitkin maailman meriä ja käymään hienoissa paikoissa. Todellisuus vaan kun on tänäpäivänä hyvinkin erilainen. Koulusta valmistuttuaan moni joutuu nykypäivänä pysyäkseen leivässä kiinni työskentelemään esim. täkkärinä ja ns. odottelemaan vapautuvaa styrin paikkaa, joka ei välttämättä tule kuin manulle illallinen. Ja jos paperit saatuaan ei tule praktiikkaa niin tietyn ajan kuluttua pahvi meneekin sitten vanhaksi. Tämä johtuu vain ja ainoastaan siitä että suomen merenkulku oppilaitoksista valmistuu aivan liikaa "merikapteeneja". Niin ja siitä merikapteeni homman glooriasta...os on valmis valmomaan paljon ja tekemään töitä hankalissakin olosuhteissa ja vatsa kestää kahvinjuontia, hermot on terästä ym...”

”Sydämenääni kutsui merille vielä lukion toisellakin luokalla ja kuiski se vielä kolmannellakin. En sitä kuitenkaan kuunnellut ja nyt vuosien vierieissä viimeisetkin kaipuut merille hupenivat ja yliopistoaikana en enää voinut edes kuvitella merielämää. Nyt vanhana partana nuoruuden kultaisia vuosia muistelllessani voin todeta, että päätökseni oli oikea. En ainakaan tältä haavaa uskoisi, että olisin viihtynyt merellä pidemmän päälle..”

”Asia on myös niin, että jos tähän päivään mennessä et ole kohdannut sitä erityistä naista, niin älä harkitsekkaan ennen kuin olet sen tehnyt(oletuksena valtaväestö) Ihminen ei kuitenkaan halua koko elämänsä viettää yksin ja pitkät ajat merellä vaativat erilaista soveltumista ihmissuhteissa. Työskentely merellä vaatii myös muita elämän perusasioista luopumista. Laivalla ollessa ei esim. pääse kauppaan ostamaan tiettyjä sipsejä silloin, kun niitä tekee mieli.”

”Merenkulku on ammatti joka on otettava vakavasti, onhan se maailmanajan toinen ammatti, ensimmaista en tohdi mainita. Tällaiselle ammatille sen harjoittajan on oltava lojaali ja tehdä kaikkensa, etta muut maailman yhteison ainekset kunnioittavat meita.”

Ihan tiedoksi vaan että laivahommat on päällystön osalta suurinmaksi osin juuri noita "konttori hommia". Paitsi että ne joutuu tekemään pakon edessä esimerkiksi keskellä yötä. Oikeassa työssä ei

pääse nauttimaan näistä eduista. Eli lyhyesti. Jos omaat huomattavan aivokapasiteetin et edes harkitse laivaduunia vaan hankit itsellesi oikea työn.

”Täällä sitä riittää tuota tulevaa merikapteenia jonoksi asti ja suurin osa tuntuu vielä miettivän mikä olisi se nopein oikotie onneen. Ja se seikka on syytä muistaa että ne kapteenin paikat alkavat olla tosi kortilla, ei todellakaan ole jaossa enää kuin yhdelle kahdestakymmenestä, jos sitäkään tulevina vuosina. Ja kannattaako todellakin hakuetua kuolevaan ammatikuntaan, ainakin suomessa. Huonosti palkattuun hommaa missä ”luontaisetuna” työhön kuuluu 70-tuntia ilmaista ylityötä kuukaudessa, kun varustajalla menee taloudellisesti niin huonosti.”

”Ensinnäkin täytyy sanoa että näillä opiskelijoilla jotka suoraan lukiosta menevät perämiesluokille, ei ole mitään hajua tästä merimiehenä olost. Ei tietenkään, ei se olen heidän vikansa. Se on vaan surullista näiden opiskelijoiden kannalta että ekan kerran pääsee laivaan vasta sitten kun on jo hyvän aikaa opiskellut sitä alaa. Jotkut lopettaa jo siihen kun sillä ekalla kerralla menee maha sekasin eikä ymmärrä että siihen tottuu ajan myötä.

”Yksi asia mitä monet eivät myöskään lainkaan ajattele on tuo perhe-elämä. Itse olen ollut nyt 18 vuotta merillä. Onhan se aluksi sille naisystävällekin jännittävää ja kiinnostavaa, mutta kun sitä kestää lopun elämää niin ei se vaan toimi. Ei se parin vuoden päästä ole enää niin kiinnostavaa kun mies on aina poissa. Itse menetin perheeni avioeron sattuesssa tossa muutamia vuosia sitten. Akka löysi uuden, kyllästyi yksinäisyyteen. Ei ne naiset ikuisesti siellä kotona odota miestänsä, vaikka kuinka vannoi. Kokemusta on. Ja jos ajattelen työkavereitani niin 90% on eronneita. Ei se vaan toimi. Piste. Onhan se hieno titteli se merikapteeni mutta noille alotteville opiskelijoille voisoin neuvoa että miettii tarkkaa onko se sen arvosta. Mul ei ollut”

”Merenkulussa on se helvetin paha että siinä on edelleenkin liikaa glamouria joka saattaa sotkea nuoren opiskelijaan suunnittelevan päin. Näin taisi mullekin käydä kun ei ollut suvussa ketään seiloria valottamassa totuutta. Mielessä pyöri isot laivat, hienot caribian risteilijät, kaukomaat, exotiikka jne jne.”

”Monet maissa työskentelevät kadehtii sitä että merimiehillä on puolet vuodesta lomaa. Eivät tule lainkaan ajatelleeksi sitä että merimiehet asuu sen puolen vuotta työpaikalla. Seuraavan kerran kun

joku kadehtii lomiasi niin kysy että miltä hänestä tuntuisi jos jäisi työpäivän jälkeen työpaikalle viettämään kaiken vapaa-aikansa herätäkseen vaan seuraavaan työpäivään työpaikallaan.

Lisäksi, kun olet laivan päällä, olet työnantajan käytettävissä 24h, muutaman minuutin "varotusajalla." Onko maissa jossain näin? jos olisin maapuolen työnantaja ja menisin aamuyöllä joskus neljän aikaan koputtelemaan työntekijän ovelle että nyt pitäis ruveta töihin niin muahan pidettäis ihan hulluna. Kiiivaimmilta työntekijöiltä saattais tulla jopa turpaan. Merellä toi on kuitenkin ihan normaalia.”

”Ja sitten vielä sellainen asia mitä kukaan ei tule ajatelleeksi, että kun olet merellä niin maksat kuitenkin kaikki samat kulut ja menot kuin maatyöläinenkin vaikka et pääse niitä hyödyntämään kun duunaat laivalla. Hyvin moni varustamo pelaa 1-1 vuorottelulla. Jos otat kalenterin käteen ja lasket niin olet poissa kotoa yli 100vrk enemmän kuin sellainen joka maissa on 8-17 tai vaikka välillä hiukan ylitöitäkin kuin sellainen joka seilaa 1-1 systeemillä. Karua faktaa.”

”Kaverit kadehtii kun olen 6kk vuodesta lomalla. On se merimiehen elämä hienoa. Ei ne osaa laskea lainkaan sitä että sen 6kk sä elät siellä laivalla ja kuinka paljon tunteja teet sinä aikana. Vietät kaikki vapaa-aikas työpaikalla ja olet muutaman minuutin hälytysajalla käytettävissä. Nykyisessä työssäni teen paljon, paljon enemmän vuodessa työtunteja kuin tollanen normi maaduunari 8-17. Sitä ne ei vaan tahdo ymmärtää..”

”Ja sitten noi normi "maaduunarit" ihmettelee mun tuloja. Ne tulot kertyy pääasiassa ylitöistä, peruspalkka on todella surkea. Ei kukaan mun kavereista varmaan maatoissa suostuis edes tekemään sellasia määriä ylitöitä mitä mä teen merellä. Ne varmaan ottais lopputilin heti kun joutuu viikonlopuks töihin.. merellä se on vaan pakko painaa.”

”Jos on pikkaisenkin älyä niin pysykää huitun kuudessa merenkulkualalta.

Siellä ei palkka vastaa menetettyä vapaa-aikaa vaikka tilipussi olisikin kohtuullinen. Siinä menee pahasti miinaan koska asut laivalla 24h mutta sulle maksetaan 8h+mahdolliset ylityöt ja lisät.Lopun aikaa olet täysin ilmaiseksi poissa kotoa, poissa perheen, ystävien ja kaiken normaalin elämän ulottuvilta. Kun olet vapaalla niin kaverit ovat töissä ja kun on pitkät pyhät olet taatusti laivalla kun muut viettävät laatuaikaa kotona. Toi pitäis painaa johonkin merenkulun ensimmäiseen oppikirjaan.”

Liite 2 - Suomenkielinen sekä ruotsinkielinen kyselylomake

Suomenkielinen kyselylomake

Kysely merimiehiin ja alan opiskelijoihin liittyvistä käsityksistä ja olettamuksista.

Mikäli et omaa varmaa tietoa kysymyksestä, vastaa kuten voisit kuvitella/luulla asian olevan!

Oletko:

- Alan opiskelija
- Alalla töissä
- Muu

Onko mielestäsi merimies pääsääntöisesti?

- Mies
- Nainen

Merimiehistä yleensä puhuttaessa tarkoitetaan? (Ruksaa vain yksi)

- Kapteenia
- Kansipäällystä (Perämiehiä yms.)
- Miehistöä (Matruusit, Konemiehet yms..)
- Konepäällystä
- Konepäällikköä

Ovatko alan rekrytointimenetelmät ja lupaukset mielestäsi realistisia?

- Kyllä
- Ei

Onko alalle hakeutuvien mielikuvat työstä/laivaelämästä mielestäsi realistisia?

- Kyllä
 Ei

Mitkä asiat ovat mielestäsi suurimmat motivaattorit alalle hakeuduttaessa? (Ruksaa sopivat)

- Palkkaus
 Vapaaajaksot
 Vapaus /Vapauden kaipuu
 Median/Väestön luoma kuva alasta
 Jännittävä työ
 Arvostettu työ
 Hyvät työllistymisen näkymät
 Muu, mikä?
-

Merimiesten työ/ammatti on:

Jännittävää	☐	☐	☐	☐	Monotoonista
Arvostettua	☐	☐	☐	☐	Aliarvostettua
Hyvin palkattua	☐	☐	☐	☐	Huonosti palkattua
Turvallista	☐	☐	☐	☐	Vaarallista
Pitkiä vapaita	☐	☐	☐	☐	Lyhyitä vapaita
Hierarkista	☐	☐	☐	☐	Vapaata
Haastavaa	☐	☐	☐	☐	Helppoa
Seikkailua	☐	☐	☐	☐	Arkista
Vireää	☐	☐	☐	☐	Väsyttävää

Arviosi alaa opiskelevien odotuksista ja käsityksistä:

	Kyllä	Vähän	Heikosti	Ei lainkaan
Odotukset täyttyvät	☐	☐	☐	☐
Todenmukaisia	☐	☐	☐	☐
Muuttuvia	☐	☐	☐	☐
Stereotyyppisiä	☐	☐	☐	☐
Romanttisia	☐	☐	☐	☐

Medialla ja muun väestön käsitys ammatista on:

Realistinen	()	()	()	()	Kuvitteellinen
Romanttinen	()	()	()	()	Arkinen

Lopuksi vielä, ovatko alalle hakeutuvat mielestäsi:

- () Tulleet ajatuksenaan pitkäaikaisesti sitoutumaan työhön
- () Väliaikaisesti kokeilemaan ammattia
- () Lyhyeksi aikaa, ajatuksenaan muu ammatti tai siirtyminen maapuolen töihin

Ruotsinkielinen kyselylomake

Enkät angående allmänna uppfattningar om sjömän och sjöfartsstuderande.

Om du inte känner till branschen så vänligen svara så som du kunde tänka dig saken är!

Är du:

- Sjöfartsstuderande
- Arbetare inom branschen
- Annan

Enligt din uppfattning är sjömannen i regel?

- Man
- Kvinna

När man talar om sjömän i allmenhet menar man? (Kryssa bara ett alternativ)

- Kaptenen
- Däcksbefäl (Styrmän o.s.v.)
- Däcksmanskap (Matroser o.s.v.)
- Maskinmanskap
- Maskinchef

Är branschens rekryteringsmetoder och löften realistiska?

- Ja
- Nej

Tycker du att de som söker sig till branschen har en realistisk bild av arbetet/livet till sjöss?

- Ja
- Nej

Vad tycker du motiverar mest när man söker sig till branschen? (Kryssa för mer alternativ än ett om möjligt)

- Lönen
 - Ledigheten (mellan arbetsskift)
 - Frihet/längtan efter frihet
 - Den bild media/allmänheten skapat av branschen
 - Spännande/fint arbete
 - Uppskattat arbete
 - Goda förutsättningar till anställning
 - Annat, vad?
-

Sjömännens arbete/yrke är:

Spännande	☐	☐	☐	☐	Enformigt
Uppskattat	☐	☐	☐	☐	Under uppskattat
Välbetalt	☐	☐	☐	☐	Dåligt avlönat
Tryggt	☐	☐	☐	☐	Farligt
Långa ledigheter	☐	☐	☐	☐	Korta ledigheter
Hierarkiskt	☐	☐	☐	☐	Fritt
Utmanande	☐	☐	☐	☐	Lätt
Äventyrligt	☐	☐	☐	☐	Vardagligt
Entusiastiskt/ driftigt	☐	☐	☐	☐	Betungande

Din uppskattning av förväntningar och föreställningar, som studerade inom branschen har:

	Ja	En aning	Svagt	Inte alls
Förväntningarna blir uppfyllda	☐	☐	☐	☐
Realistiska	☐	☐	☐	☐
Växlande	☐	☐	☐	☐
Stereotypiska	☐	☐	☐	☐
Romantiska	☐	☐	☐	☐

Medians och allmänhetens inställning till yrket:

Realistisk	()	()	()	()	Orealistisk
Romantisk	()	()	()	()	Vardaglig

Avslutningsvis, enligt din åsikt har de som söker sig till branschen:

- () Kommit för att på långsikt arbeta till sjöss
- () Kommit för att tillfälligt pröva på sjömansyrket
- () Kommit för en kort tid, med tanken om ett annat yrke eller arbete i land

Liite 3 Haastattelukysymykset

1. Mitkä ovat mielestäsi alalle hakeutuvien suurimmat odotukset?
2. Kuinka hyvin sanoisit näiden odotuksien toteutuvan? Miksi niin?
3. Mitkä ovat mielestäsi nykyisen suomalaisen merenkulun ongelmakohdat tai kompastuskivet tällä hetkellä?
4. Ovatko nämä ongelmat myös syytä alaa aloittelevien odotuksien täyttymättömyyteen/viihtymiseen alalla?
5. Eräässä kymensanomien artikkelissa mainittiin että 30% viisi vuotta alalla olleista lopettaa/palaa maihin töihin, miksi arvelisit näin käyvän? (artikkelissa ei mainittu määrä jotka "tippuvat" jo aikaisemassa vaiheessa)
6. Onko mielestäsi maapuolen jokseenkin romanttinen/kuvitteellinen käsitys alasta jollakin tapaa kytköksissä alalle hakeutuvien odotuksiin ja käsityksiin?
7. Suomalaisen merenkulun koulutus- ja rekrytointiportaali on www.seaventures.fi, jos mahdollista voisitko lyhyesti antaa arvioisi sen välittämistä mielikuvista?
8. Työllisyysnäkömät ja työllistyminen pompsahti mielestäni hiukan yllätyksellisesti esiin tutkiessani opiskelijoiden odotuksia, mitä mieltä olet alan työllisyysnäkömistä ja työllistymisestä?
9. Mikä olisi oma arvioisi siitä, että millä periaatteella alalle hakeutuvat tulevat "työelämään"? Kokeillakseen merellistä ammattia, pysyvästi siihen sitoutuakseen tai esimerkiksi ajatuksenaan siirtyä johonkin maapuolen työhön?
10. Lopuksi vielä, millä tavoin suomalaista merenkulkua (sekä työn, että opiskelun kannalta) voisi mielestäsi parantaa?